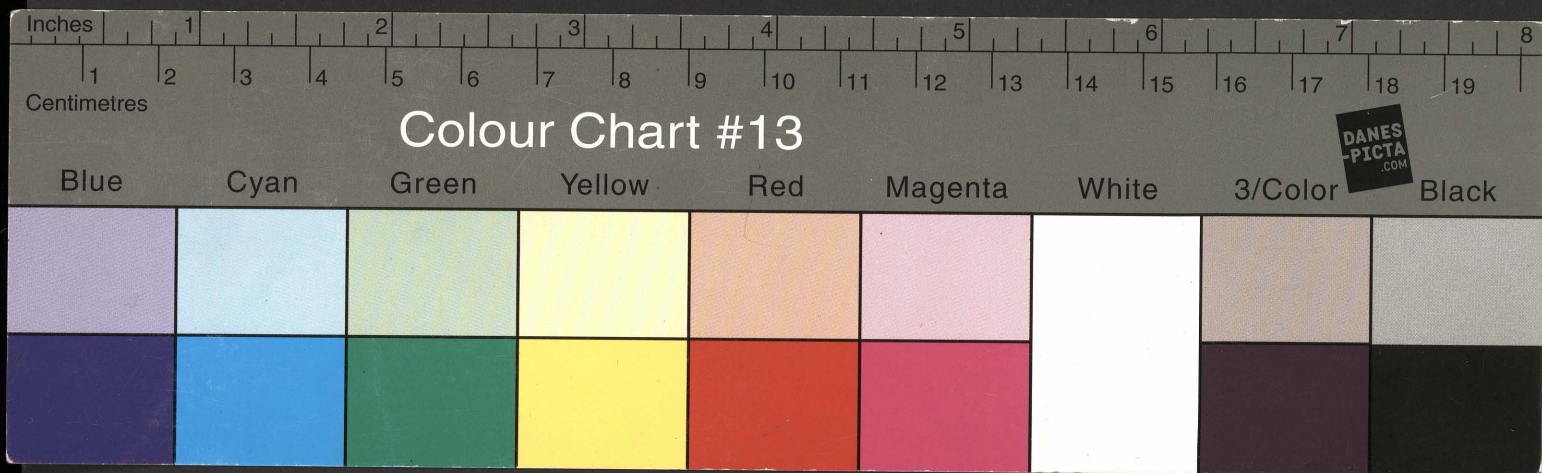

K. 85/81

Philippi Beroaldi Opusculum
eruditum: Quo continentur
Declamatio Philosophi Me-
dici Oratoris De excellētia di-
sceptatiū. Et libellus de opti-
mo statu: & principe.

XV, 54

~~Antiqui quidam veteris Grossi doct.~~

Ad Clarissimū Paulum Sidlouitiū scholasticū
Polonum Philippi Beroaldi Bononiēsis Epistola.

Ortiū Catonē Tusculanū illum: qui opti-
p mus orator / optimus senator / optimus im-
perator ē habitus Dicere solitū ferūt / Mē /
sam eē amiciciarū parentē: & quādā q̄si conciliatricu-
lā. At quāto illi honestius / Verius / spetiosius: q̄ scho-
lā amicorū seminariū: q̄ litteras beniuolētiae glutinū
dixere. Nimis illae sūt ueræ diurnarūq; amiciciarū: q̄
parant ī gymnasiis litteratoriis: q̄ ex studioꝝ simili-
tudine pueniūt. Ex hoc fonte amici mihi sexcēti flu-
xerūt: Ex hoc amicorū columen & gēma. Min⁹ Ro-
scius deriuatus: quo nil elegātius: q̄ cum seria & ioca
ut dicit: Qui eruditorū nobilissimus / nobiliū erudi-
tissim⁹: Qui oīum horarū instar Pollionis Asinii di-
ci meritissimo pōt: Cui⁹ amicicia iucūdissima ut pe-
culiariter gloriōsior ita maxime delector: quā spero si-
cut nūc oīb; notissima ē: Ita cognitā quoq; posterita-
ti fore. Hic idē studioꝝ nexus: quo nihil tenacius:
te mihi Paule uir clarissime copulationib; necessitu-
dinis arctiorib; deuinxit: q̄ iam sesquiannū degis
Bononiae inter scholasticos transmontanos: ut nobi-
lissimus sic amabilissimus: q̄ non magis tui ordinis
hoīb; es gratus ob comitatē: q̄ nostratib; ob morū ho-
nestamēta. In te oīa sunt affatim cōgruētia claritudi-
ni familiae: quae apud Polemonios / uel ut a recētiori-
bus corrigimur / apud Polonos nō minus honorata

Schola
fons ami-
corum
Minus
Roscius.

A-7

Claritas
Sidlouitioꝝ.

q̄ clara iādiu floruit/floretq̄: Et ne pauos atauosq̄ i
p̄ntia pcenseā pater tuus: Cui Stanislao nomē: i ma/
xima fuit: sicut par erat: apd̄ regē polonox̄ existima
tiōe: amplissimis honorib̄ gestis: fidei sinceritate p̄
batus: uitæ peritia moratus: p̄conio bonitatis orna/
tus. Et cū cōsiliatores principū prudētia cōprimis p̄
ditos eē oporteat: Fuit p̄ tuus dū uiueret apd̄ Cardi
nalē polonū primi noīs cōsiliarius: ostēdēs nihil pri
us in oī uita eē cōsilio: plusq̄ sine doctrina prudētia
q̄ sine prudētia facere doctrinā. Quid dicā de nu
merosa frat̄ tuox̄ cohorte: q̄ oēs aulici sunt. Et cū
sūmus honor sit/ principi uel uni placuisse: hū apud
principes in gratia sūt & existimatiōe: Ex q̄bo Iaco
bus sacratissimo regi Alberto ē perq̄ iucundus: Cui
ob fidē/thesaurox̄ regionū mādata custodia: quæ ni
si integerrimo p̄batissimoq̄ haud temere cōmitti so
let: Petrūs uero mēsæ regiæ structor ē & scindēdox̄
obsoniox̄ sciūs artifex. Q d̄ qdē ministerium i aula
p̄cipali honorificū haud dubie ē: idq̄ soli ingenuo
& plane nobili iniūgit. Idē rebo bellicis p̄pollēs nec
i toga sp̄nendus: pp̄ qd̄ apd̄ regē itimus ē: Et aulicis
purpuratisq̄ fere oībo uenerabilis amabilisq̄. Se
cūdū hos Nicolai quoq̄ s̄t uēti ualde secūdi: necnō
& huic adolefcētulo aura principalis aspirat. Cæterū
ut hi apd̄ regē fauorabiles: sic apd̄ illustrissimū regis
fratrē Sigismūdū Christophorus tecū i sinu ē. uterq̄
fouet/ uterq̄ diligit. Nā Christophori prudētia sin
gularis ac īgeniū p̄ns effecerūt ut dignitate discopho

Patris
Laus.

Fratres
Aulici

Disco
phorus

ri Cracouiēsis peculiariter īsigniret: Quæ apd' uos
ē oppido q̄ honorata puītia. Tu uero mi Paule ob
dexteritatē/ob eruditionē/ob bōitatē:meruisti ut ei/
Laus pau de p̄icipi eēs a secretis: Tu archigrāmate: tu auricu
li. larius illustrissimi p̄icipis nūcuparis/Cācellariū uul
go nominat. His d̄ rebo fit ut familia Sidlouitia tā
ta sit auctoritatis existimatiōisq; apd' polonos: ut q
emergere illic atq; enitescer cōcupiscūt: hii ad Sidlo
uitios frēs cōfugiāt: Vobisq; dep̄catorib; potissimū
utant: Venisti tu haud ita pridē ī gymnasiū nostrū:
ut latinos nos latialiter p̄sonātes audires: Vt dolato
rio latinitatis: si ulla eēt liguæ aspitas leuigare. Q d̄
adeo te delectat/detinet/pascit: ut non solū publicas
scholas frequētes: Sed priuatū quoq; aliqd scitu di
gnū me docēte cōtinēter inaudias: Iāq; domus tua fa
cta ē officina & cōciliabulū politioris litteraturæ: Ex
hoc quotidiāo docēdi/discēdiq; cōmertio beniuolē
tia īter nos uberior adoleuit: hac aurē uellicātē cōmo
nitus libellū hunc tibi Paule Vir clarissime noīatim
dedicaui: ut monumētū sit mei erga te amoris sēpi
ternū: ut absēs ī p̄ria hac īteruifēs Philippū tuū sub
inde recorderis. Materia ē opinor nō idigna cognitu
nec triuialiter p̄trita: Cuius uarietas multiūga lecto
rē oblectare/nec minus instituere possit: Et te p̄fertis:
Cui oīa q̄liacūq; mea p̄bant: Sed iā plege q̄so con
trouersia triū frat; neq; illepidā/neq; ieruditā: Mox
de optimo statu libellū plecturus: Vale decus scho
lasticorum: & dilige doctorem.

PHILIPPI BEROALDI DECLAMATIO
AN ORATOR SIT PHILOSOPHO ET
MEDICO ANTEPONENDVS.

AGNA AC VENERABILIS

res ē eloquentia Viri ornatissimi.
Cuius bono nihil p̄stabilius Cuius
bñficio fit: ut tanto hominibus ip̄s
p̄stent eloquentes: Q uanto homi
nes cæteris animātibus antecellūt:
hoc cunctis satis liquet: hoc p̄conio omnium atq; cō
sensu celebratissimū: hoc nostra quoq; oratione iā
p̄ridem edita testatū est. Attamen hodierno die phi
lippicas. M. Tulli siue Antōianas auspicaturus exi
stimauī me facturum operæ p̄cium: si ritu scholasti
co paulum rhetoricarer: Et declamatoria dictione p̄
luderem: Q uod ut cōmodius fiat unā de schola pri
scorum declamatorum controuersiam pertractabo:
Daboq; operam ut condituræ nostræ concinataq;
edulia faciant ad stomachum: ut quæ a me dicēt ea
& animos foueant: & aures pmulceant. Sed ut lon
gas p̄fationes recidamus rem ipsam ingrediemur.
Q uod dum fit uos q̄so diligēter ac libēter attēdite.

Argumentum.

Ater q̄ tres liberos habebat: philosophū
p̄ medicum: oratorem: moriens testamento
eum heredem fecit qui esset utilissimus ci

A

uitati: post mortem patris contendūt tres fratres : cui hereditas paterna cedere debeat . Primus philosophus coram iudicibus agit causam : a quo cum alia tum hæc dicuntur.

Declamatio.

d Emiror iudices cuiuspiam mortalium dubium uideri: Cui ex tribus fratribus potius paterna bona sint adiudicanda : Cū

Laus philosophiæ.

philosophia sit regina cunctarum disciplinarum . Quam . M . Tullius inuētum deorum . Plato uero donum deorū esse tradiderūt . Quo bono ut ipsius Platonis uerbis utar / nihil unquam maius mortalibus datum ē a diis nec unquam dabitur : Hæc est uitæ lex / uirtutum indagatrix : uitiorum expultrix . lumen legum / magistra morum . Rerum elementarium exploratrix . Cæli & mundi contemplatrix : qui in altitudinis studio etiã cælo ipso sublimiora quæpiam uestigat . Et ut inquit platonice Apuleius . In extimo mundi tergo degit : Hac internuncia homines deo cognati & proximi imo ut uerius loquar dii terreni efficiuntur . Quid per deos imortales excellētius sacratissima illa philosophia : quæ supra hanc caliginē / in qua uolutamur excedens / docet quid agatur in cælo : Meritoq; Seneca philosophorum sincerissimus sanctissimusq; : Cui utiq; credi cōuenit . Naturæ rerum gratias agit : cū secretiora eius ingressus discit quæ uniuersi materia sit : quid sit deus . totus in

Philosophia naturalis & Theologica.

se intenderit/An ad nos aliquando respiciat : faciat
 quottidie aliquid . An semel fecerit : pars mūdi sit an
 mūdus : An mūdi aīa : an potius opifex & factitor :
 liceat ne illi ex lege fator : aliqd derogare / An maie/
 stas diminutio & erroris cōfessio sit mutāda fecisse
 Ad hęc nulla res magis discussit caliginem illam **Caligo**
 nebulæ crassissimam : quæ ut duo poetar : clarissimi **hebeta**
 prodiderunt / obtutus mortalium hebetat / mentesq ; **trix .**
 obducit oppāso ignorantis uelamento . Quid por **mentis .**
 ro utilius illa altera philosophiæ parte . Quam p̄tim
 ethicen . p̄tim mortalē appellitāt : q̄ maxime ad hoīes
 spectat : quæ docet quid ī terris agendū sit . Et errores **Ethice**
 nostros discutit : Quæ urbes pepit / Dissipatos hoīes **Moralis**
 in societate uitæ conuocauit : Res . pu . bene moratas
 instituit . Vnde nō īmerito sectatores philosophiæ **Philoso**
 ubiq ; gentiū philosophos nōminant noīe . s . sancto **phus sapi**
 & religioso quasi solos sapiētiae studiosos : Qui an **entiae stu**
 te Pythagoram sōphi id est sapientes & habebant **diosus**
 & nominabant . Quid qd' & philosophus medicus **Philoso**
 ē : Cū philosophia ut inqt Arpinas orator sit animo **phus mei**
 rum medicina : Quod & Galenus quoq ; testat : Cū **dicus .**
 autē morbi perniciosiores pluresq ; sint animi q̄ cor / **Philoso**
 poris : p̄stantior haud dubie ē philosophus : q̄ grauio **phia aīor**
 ribus morbis medelas ac fomenta salutariter appo / **medicina**
 nit : qui deniq ; tanto ē q̄ corporis medicus nobilior **Philoso**
 utiliorq ; : quanto animus corpore ē p̄tiosior . Quin **phus ora**
 etiam philosophus Orator est , unde enim uis & sil / **tor ,**

ua dicendi nisi ex scholis philosophorum ducta est: Vnde
de riuu eloquentiae nisi ex fontibus philosophiae de
Dialecti/ riuati? Huc adde quod dialectice .i. disputatoria siue
ca. disputatrix philosophorum est: quae rhetoricae prope ger/
Disputa/ mana est: In tantum ut Zeno dialecticem manui in
toria. manum commissa: Rhetoricem uero explicatae simi/
Sciunt ze lem esse tradiderit. Quid pro deos imortales hac tripar
nonis tita philosophia praestabilius/quid utilius esse ac dici po
Philoca/ test: Cuius una pars rerum naturam scrutatur/ altera co
liagerma ponit animum & mores: tertia structuram uerborum exi
na philo git & argumentationes: Ipsum porro philosophiae uo
sophiae cabulum quid aliud significat quam amorem studiumque sa
pientiae: quo quid melius? Cuius germana est philoca
lia quae amor pulchritudinis interpretatur: tanquam sine
philosophia pulchritudo esse non possit. Caeterum ut
semel finiam. Philosophus hoc est sapiens est omnia: Et
ut inquit ille. uno minor est Ioue / diues / liber / honora
tus / pulcher. rex denique regum. In tanta apud priscos
extimatione ac reuerentia habiti philosophi. ut pla
In uenera toni sapientiae Antistiti Dioysius tyrannus uittata na
tione phi uem obuiam miserit: Ipse quadrigis albis egredi en
losophi tem in littore exceperit: ut Alexander magnus Ari
Dioysius stotelis philosophorum doctissimi patriam restituerit i
Platonem honorem praecceptoris: Cui se non minus debere quam phi
honorat. lippo parenti profitebatur: ut Pythagoram crotonia
Pythago. te ac metapontini pro deo colerent: & ex eius domo
ras pro templum facerent: Qui in tanta fuit admiratioe: ut
deo.

qui presentia illius frui meruissent: id perscriberent ad suos: tanq̄ magnum quiddam ac præclarum adepti forent: quod Pythagoram uidissent. Nūc quoq; uos o iudices reueriti nomen philosophi sacrosanctum ac uenerabile/philosopho mihi bona paterna ut par est /adiudicate:& sententia uestra decernite: Cum uoluntas patris hoc uoluerit: Cum sensus cōmunis hoc diiudicet: Cum excellētia doctrinæ quā profiteor/hoc peculiariter deposcat. Dixi.

Audistis hætenus uiri clarissimi: quæ ex philosophi persona in petitione hereditatis paternæ dicta sunt: nunc queso audite attentis animis & auribus: quæ secundo loco medicus egerit: Qui causæ suæ patrociniatus est patrociniū huiusce uel consimilis orationis.

Disceptatio est iudices inter nos non quæ ex nostris sit ars spetiosissima. Sed quæ ciuitati utilissima: **Utilitas**
 Quæritur quis ex nobis plus mortalibus proficit: **ex medico.**
 Quis nescit medicum ad omnes totius ciuitatis ordines: Ad omnem sexum: Ad omnem etatem pertinere: Cum sūmatibus infimatibus uiris/ sceminis/ senibus/ pueris/ egrotare contingat: Cum omnes **Medicus**
 ex hoc utilitatem indiscriminatim petant: Meritoq; res cōis
 dici potest medicum rem cōmunem terrarum esse. **Laus me**
 Et mehercles si uera dispicimus / si curiose cuncta dicinæ.

**Laus me
dicinæ.**

**Defun-
ctus ab
Asclepia/
de reuoca
tus.**

**Archia/
trus escu/
lapius**

perpendimus / sola medicina soloq; medico opus est
omnibus: Medicina est quæ una contra fata depu-
gnat eaq; idētidem expugnat: quæ languentibus ui-
tam prorogat: quæ iam deploratos / iam defletos / iā
i familia orci numeratos / luci auræq; uitali p̄sape re-
stituit: multiq; medicinæ opera reuixisse creduntur:
Et ne fabulas percenseam: quæ ab Esculapio Hypi-
politum & Tyndaridam ad uitam reuocatos ferūt:
Nōne Asclepiades inter medicos famigerabilis ar-
gumentum huiusce rei uel potentissimum est: q; ho-
mini iam conclamato depositoq; dum effertur fatū
attulit: Cuius animam in corporis latibulis delitescē-
tem euocauit: eumq; ab inferis post liminio p̄pe fu-
neratum domum rettulit. Huc adde qd̄ huic arti tā-
tum honoris tribuere maiores / ut diis inuētores su-
os assignauerint / cæloq; dicauerūt: Apollinem / Escu-
lapiumq; prodendo: quem ob id Archiatrum quasi
principem medicorum dixit Antiquitas: Et profe-
cto medicina res est sacra: Et ut Solomonis sapien-
tia testat̄ / omnis medela a deo est. Ideoq; saluberrī-
me sapientissimus ille p̄cepit medicum honoran-
dum esse propter necessitatem: Cum illum altissi-
mus creauerit: Quod autem philosophus frater glo-
riatus est philosophos prisco seculo honoratissimos
extitisse apud reges: ne in hac quoq; parte illi utiq;
cesserim: cum medicos acceperimus prope cultos ad
deorū uicem: Nāq; Hippocrates ille maximus medi-
corum ob depulsam arte medica pestilētiā ex illirico

in græciam uenientē: honores illos meruit a græcis /
 quos herculi decreuerūt: qua in re subit mentē illud
 Galeni ex libro theriacis / quēadmodū .s. iussit diui-
 nus Hippocrates ignes fieri medicatos odoramētis
 & suaueolētibus unguētis pfusos: ut ita aer tabificus
 emacularet / fieretq; ī attrahendo inocētior /
 orq; Quid in pestilētia factitandū Auicēna quoq; p̄
 cepit. Quid Asclepiades idē inter medicos priscos
 (Hippocratē semp excipio) facile p̄iceps / nōne uni
 uersū p̄pe humanū genus circūegit in se se? nō alio
 mō q̄ si e cælo emissus aduenisset: qnq; res maxime
 cōmuniū auxiliōꝝ pfessus. Abstinētiā cibi / uini / fri-
 ctionē corporis / ambulationē / gestationēq;: q̄ expe-
 titus a maxio regum mithridate legatos illius ad se
 missos pollicitatiōesq; ingētes spreuit posthabuitq;
 geti lraꝝ. Critobolus quoq; & Erasistratus habiti sē
 ī maxia apd̄ reges maxios existimatiōe: cū alter Phi-
 lippū Alexādri patrē / alter Anthiochū syriæ regē so-
 lerti curatiōe sanassent. Quid multa: cū sanitate ni-
 hil utilius sit mortalibus / qd̄ Galenus quoq; asserit / ī
 libro hereseō .i. sectaꝝ. Medicia at̄ cū sanitatē p̄stet
 liqdo colligimus medicū & philosopho & orator lō
 ge utiliorē eē ciuitati: qd̄ si philosophia animi me-
 dicina dicitur: medicina quoq; corporis / philosophia
 rite phibet: cuius adiumēta ifirmitas hoīum aduo-
 cat: & cōtinuo ubi egritudo iuasit solatia medici req-
 rit / philosophis oratoribusq; posthabitis: in quibus

Odora-
 mēta ad-
 uersus pe-
 stilentia

Sanitate
 nil utilius
 Medicina
 corporis
 philoso-
 phia

Dietetica
Pharma/
ceutica.
Chirur/
gica.

nullæ suppetiæ salutare nulla sunt adminicula lan-
guentium: Quibus presto est medicus: & remediis
presentissimis opitulatur. proinde iurisconsulti / me-
dicos professoribus / Studiorum liberalium merito
anteponunt. Cum hii salutem hominum agant. Illi
studiorum curam. quid nunc ego enumerem medi-
cinæ partes: quas omnis sacras ac salutare puto:
Dieteticam quæ uictu / pharmaceuticam: quæ medi-
camētis: Chirurgicam / quæ manu curat: Ex quo fit
ut qui medicinæ utilitatem non uidet / Is non ut lu-
sciosus sed ut exoculatus nihil profus uideat. Quo
circa iudices / si utilitati publicæ cōsulitis / si medicū
in ciuitate utilissimum esse cognoscitis / mihi qui sa-
luberrimam artium utilissimamq; profiteor heredi-
tatem paternam assignatote. Dixi.

Audistis uiri spectatissimi: quæ philosophus: quæ
post philosophum medicus dixerint in causa adipi-
scendæ paternæ hereditatis: nunc sedulo auscultate:
atq; animum aduertite: & ea quæ soletis comitate pi-
pendite: quid nouissimo loco dixerit orator: Erunt
opinor hæc / nec iniucunda relatu / nec ingrata audi-
tu / nec indigna cognitu: sic autē Oratorem causam
suam egisse creditote.

Nunq̄ magis iudices sensi quanta sit oratoriæ fa-
cultatis uis atq; excellentia: quam hodierno die / dū

fratres audio non ex instrumento philosophiæ: aut
 medicinæ: sed ex Oratoria suppellectile instructos
 causâ actitasse: Adeo sua philosopho philosophia/
 medico medicina nihil opis in agenda causa presti-
 tere: Quin muti pene conticuisissent nisi ad eloquen-
 tiæ nostræ adminicula confugissent: sine cuius nito-
 re philosophia sordescit: medicina obsolescit. Disci-
 plinæ omnes incultæ rubiginant. Adeo necessaria ē
 atq; conducibilis omnibus omnium ingenuarū do-
 ctrinarum professoribus eloquentia: Cuius utilitati
 maiestatiq; nihil (absit uerbo inuidia) est comparan-
 dum: Et quā mihi primum cū fratre philosopho agē-
 dum est: An ego philosophiam cum oratoria: philo-
 sophum cum oratore contendam: Parcius tecū age-
 re cogor & mitius quia frater es: sed tamen quod inter
 nos dictum sit ista tua p̄clara philosophia quam glo-
 riose iactas mi frater: & tanq̄ filiolā exoscularis ne-
 quaq̄ tanti est: quanti eam uideri uis: nec tam in phi-
 losophia studium sapientiæ est q̄ opinatio: Nam cū
 sciētia certi sit: opinatio incerti: scholæ philosophorū
 omniū ac sectæ dum philosophantur haud dubie opi-
 nantur: Id. n. opinatur quisq; quod nescit: Illi autē qui
 de rebus naturalibus & cælestibus disputant opinio-
 ne educunt: Cum ueritas demersa in secretariis na-
 turæ delitescat: hinc philosophos a scriptorib; lucu-
 lentis opinatores/opiniosos/opiniosissimos dici no-
 uimus. Vnde autē quod nisi ex opinatione tot dissidia

Aduer-
 sus philo-
 sophum.

Opiniosi
 philoso-
 phi.

tot compugnationes philosophorū emanarunt / tot se
 etæ discordantes . Dicā . n . non obstrigilandi cā sed
 qa ita res se habet . Pugnāt philosophi inter se atq;
 dissentiunt diffidio non paruo magnis ī rebus & se
 riis : Quidā principiū rerū eē autumat / aquā : ut Tha
 les milesius . Alii ignē / ut Heraclitus cognomēto sco
 tinus . i . tenebricosus . Quidā aera / ut Anaximenes :
 Pythagoras uero / Empedocles / Epicarmus / Aliiq;
 phisici cōplusculi q̄ttuor elemēta principiū rerū eē
 posuerūt : Plato Deū factitatorē mūdi eē tradit . Ari
 stoteles mūdū inatū eē autumat . Epicurus / Democri
 tus / Leucippus ex atomis hoc ē corpusculis īsecabili
 bus mūdū formatū eē contēdūt . Preterea de deo / de
 aīa / de finib; bonorū / de meteoris : inter philosophos
 nō cōstat : Quidā deos īnumeros / qdā nullū eē credi
 derunt : Platonici unū qdē curantē rerū . At Epicurei
 otiosū & īexercitū . Stoici Deū extrīsecus figuli mō
 torquētē hāc mūdi molē eē pdiderūt . Platonici ītra
 mūdū : ut gubernatoris exēplo / ītra illud maneat qd
 regat . Sunt q; ī fortunæ iā lapsib; oīa ponāt : & nul
 lo credāt mūdū rectorī moueri : natura uoluēte uices
 & lucis & anni . qdā curā deorū intra sydera cōtinēt :
 Nonnulli diuinā puidētā ad lunā usq; deducūt : tāq;
 irridēdū sit agere curā rerū humanarū illd; qcqd ē sū
 mū : atq; indecorū sit dei maīstatē pollui tā multipli
 ci sordidoq; ministerio : Quāta dii boni de aīa inter
 philosophos pugna : Plato ait aīam eē substantiam
 αὐτοκίνητου . i . se mouētē : Xenocrates numerū :

Thales.

Mūdus
ex ato
mis.

De Deo .

otiosū &

exercitū .

Platonici

ītra

mūdū :

ut

gubernatoris

exēplo /

ītra illud

maneat qd

regat .

Sunt q;

ī fortunæ

iā lapsib;

oīa ponāt :

& nul

lo credāt

mūdū

rectorī

aīa / de finib; bonorū / de meteoris : inter philosophos
 nō cōstat : Quidā deos īnumeros / qdā nullū eē credi
 derunt : Platonici unū qdē curantē rerū . At Epicurei
 otiosū & īexercitū . Stoici Deū extrīsecus figuli mō
 torquētē hāc mūdi molē eē pdiderūt . Platonici ītra
 mūdū : ut gubernatoris exēplo / ītra illud maneat qd
 regat . Sunt q; ī fortunæ iā lapsib; oīa ponāt : & nul
 lo credāt mūdū rectorī moueri : natura uoluēte uices
 & lucis & anni . qdā curā deorū intra sydera cōtinēt :
 Nonnulli diuinā puidētā ad lunā usq; deducūt : tāq;
 irridēdū sit agere curā rerū humanarū illd; qcqd ē sū
 mū : atq; indecorū sit dei maīstatē pollui tā multipli
 ci sordidoq; ministerio : Quāta dii boni de aīa inter
 philosophos pugna : Plato ait aīam eē substantiam
 αὐτοκίνητου . i . se mouētē : Xenocrates numerū :

Aristoteles / entelechiā: Pythagoras & Philolaus &
 Aristoxēus / harmoniā: Possidōius / ideā: Hippocra-
 tes / spiritū tenuē p corpus oē disp̄sū. Origenes ada-
 mātiūs / substātiā sensibīlē & mobilē: Hipparch⁹ &
 zeno / ignē. Anaximenes / aera: Empedocles / suffusū
 cordi sāguinē: Democritus / ex atomis cōflatā. Dice
 archus uero nullū esse aīum nullā aīam: frustra q; &
 aīalia & aīantes appellari: Alii eternā: Alii mortalē
 aīam dissolubīlēq; eē cōtēdūt. Ecclesiasticorū quoq;
 sup eadē re ē dissidiū: Alii ab origine mundi factas ī
 cālo aīas: Alii ex traduce ppagari: Alii deū quotidie
 aīas opari tradūt: Q d' & xp̄ianū dogma confirmat.
 Hęc & id genus alia: tā uaria tā dissidētia cum lego
 quo me uertat: quē seq̄r: cui credat: succurrit illd' Ora-
 tianū: Bellua multorū capitū es: Nā qd seq̄r aut quē.
 Merito dixit Lactātiūs / de aīa īter philosophos nō
 dū cōuenit: nec unq; fortasse cōueniet: & a Lucretio
 decēter & uere dictū ē. Ignorat .n. q̄ sit natura aīai:
 Eadē fere cōtētio ē circa fines bonorū: cū alii ī uolu-
 ptate ut Aristippus: Alii ī uirtute / ut Zeno: Alii ī pri-
 mis naturæ. Quæ græci τα πρωτα φυσεωσ. Au-
 gustinus & Varro primigenia uocāt: ut Carneades.
 Alii ī idolētia: ut Hierōymus Rhodius sūmū bonū
 collocauerit: pipatetici ex triplici gn̄re bonorū: aī. s. &
 corpis atq; externis fœlicitatē metiūt. nec multo se-
 cus academici: uoluptatē cū hōestate Dinomach⁹ &
 Calipho copularūt: idolētiā: q̄ græce αμαλγησια dī
 hōestati Diodor⁹ stoic⁹ adiunxit. Quid dicā de re-

Origenes

Natura
aīæ igno-
ratur.

De fini-
bus bono-
rum.

αμαλγη-
σια.

bus naturalibus quanta sit inter meteorologos dispa-
 rilitas atque dissensio: De cometis: De fulminibus:
 De arcu caelesti: De niloticis incrementis non constat:
 Quid multa? De motu terrae: & ut inquit poeta. Vn-
 de tremor terris: & quae uis maria alta tumescant: obui-
 cibus ruptis. Sunt philosophi inter se discrepantissi-
 mi. Et in hac re uel sola oppido quae mira inconstantia
 est: Namque Anaxagoras ignem causam motus existi-
 mat. Anaximenes terram ipsam sibi ipsi esse cau-
 sam motus nec extrinsecus incurrere quod illam impel-
 lat: sed intus ipsam illidi in semet ipsam. Quidam mo-
 tum aquae imputauere ut Thales milesius: Democri-
 tus uero motum fieri autumat: aliquando spiritu: ali-
 quando aqua: aliquando utroque: Aristoteles: Alber-
 tus magnus: & omnis peripateticorum schola spiri-
 tum ac uentos: Causam esse motus terrae alacriter af-
 firmant: Cui sententiae Plinius noster & Seneca sub-
 scribunt: Ex hoc tam multiplici dissidio ex tanta phi-
 losophorum discordia haud dubie fit ut incertus sum quae
 bus credam: quibus accedam: Cuius sectae me candi-
 datum esse profitear: Quicquid elegero plurimos uis-
 deo improbaturos: quicquid probauero plures ne-
 gaturos. ut inter tot ambigua illud tantum Socrati-
 cum mihi certum uerumque esse uideatur: Hoc scio
 quod nescio: Inde fit ut academicorum ακαταληψια. i.
 incomprehensibilitatem minime improbe: quae nulli rei assertio-
 dum esse concedunt: quae ob id σκεπτικοι και απορριτικοι

ακατα

ληψια.

Incompre-

hensibili-

tas

απορρι-

τικοι

Academi-

ci

idest consideratores & ambigentes dicuntur. Meritoq; Proteus psonā ueritatis sustinere creditus: quā Proteus
 obtinere nemo pōt falsis imaginibus illudentem & typus ue
 comprehētionis nodos relaxantē. Ad hæc adde q; ritatis.
 philosophos irreligiosos putāt. Eosq; ferme arbitra Philoso
 ri deos non esse: Dum meras rerum causas & simpli phi irrel
 ces rimātur. Ex hac opinor incōcinnitate diffidiisq; giosi,
 sectarum factum fuit olim uetus senatus cōsultum:
 Quo philosophi ex urbe Roma pulsī sunt perinde Philoso
 ac inutiles atq; infructuosi. Mox iterum Domitia phi ex ur
 no imperāte exacti ex urbe & Italia iterdicti. Ut se be eieci.
 mel finiam propositum fratris demiror inhiantis pa
 terna bona: Cum philosophus si Platoni credimus: Philoso
 Cui utiq; in re philosophica credi conuenit: minime phus nō
 fit philochrematos idest pecuniæ cupidus. imo con philo
 temptor diuitiarū: Quo circa desiste frater moneo chrema
 a petitione hereditaria ne ab instituto sectæ tuæ de/ tos
 flexisse uidearis. & uite contrarius in re priori. Nihil Philoso
 enim habet philosophia præstantius q̄ q; modicis cō phia con
 tenta ampliores opes non desiderat: Vnde fit ut cō tenta mo
 ditores legum philosophos p̄fessorum numero non dico
 habeant: Quia hoc primum eos profiteri oporteat
 mercenariam operam spernere: hæc satis ad philoso
 phum: qui nimis urgeri iam uidetur & cōmoueri ue
 ra castigatione cōmonitus. Transeamus deinceps
 ad medicum: quem intelligo fiducia medicinæ ad
 hanc causam oppido q̄ fidenter descendisse: Cuius

ars haud quāquam philosophiæ absimilis ē. uidelicet uaria. inconstans. interpollis. Et non parum saepe peritiosa: quam ut inuestibulo disertationis statim re-
 percutiam eleuēq; Nonne inter medicos prope maior quā inter philosophos pugna ē atq; contētio? Qui in diuersas curandi uias pcesserunt: Hippocrati causa morbi originalis uidetur esse in spiritu siue flatu: quem morborum omnium patrem & auum appellat: Herophilo in humidis omne uitium uisum est: Erasistrato si sanguis in arterias hoc est uenas: quæ spiritui accommodatæ sunt: Quas recentiores medici pulsatiles nominant / trāsfunditur: Asclepiadi uero placuit originem egritudinū esse si manātia corpuscula p inuisibilia foramina subsistendo iter claudant & meatus obturent. Ad hæc cum ciborum coctione maxime sanitas constet: Meritoq; stomachus paterfamilias & rex totius corporis in homine dicatur: In hac quoq; parte discrepātissimi sunt. Erasistratus enim cibos atteri in uentre contendit; Plinisticus putrescere: Hippocrati placet per calorem cibos concoqui: Quod Galenus: Auicenna: & medicorum neotericorum scholæ confirmant: Asclepiades uero nihil cōcoqui autumat: sed crudam materiam sicut assumpta est in corpus omne diducit: Huc adde quod alii medicinam dicunt esse rationalem: Alii in usu tantum & experimentis eam posuerunt: perinde ac usus in curationibus sicut in cate-

ris omnibus artibus sit magister efficacissimus: Vnde logici quidam quasi rationales dicti: Quidam ab experimentis empirici ut Serapio & Apollonius & Heraclides. Sunt & methodici a uia quadam quam sequuntur nominati. Ob hoc dixit Ausonius in grypopternario. Triplicem esse medicinam illo uersu. Triplex quoque forma medendi: quae logos & methodos cuique experientia nomen: Sunt & dogmatici quibus sunt sua decreta seu placita sine quibus nulla secta consistere potest: hos maxime probat Galenus: a quo Empirici improbantur: qui ait Herophilum & Philippum imprimis Empirices id est experientiae sectatores extitisse: Cum Hippocrates & Diocles Caristius & herasistratus logicè heresim .i. rationalem sectam sectati sint: Methodices uero principes fuerunt Archigenes & Themison. De quibus opinor sentit Satyrographus scribens. Aduocat Archigenem onerosaque pallia iactat: Itē quot Themison egros autūno occiderit uno: Fuit & pēdicus selymbriae natus: qui instituit Iatralipticem .i. unctoriae medicinā. hīc innumerae sectae fluxerūt. Dogmata infinita: sententiae multiplices. hīc illae circa egros miserae cōcertatiōes: nullo idem censente ne uideatur assertio alterius. hinc illa infelicis monumenti inscriptio. turba medicorum se periisse. Et Adrianus imperator: ut auctor ē Dion moriens dixit: Medicorum turba principē perdit: cui cōcinit uersiculū ille apud graecos uice puerbii celebrat⁹ πολλῶν ἰατρῶν εἰσοδος μαπολεσει.

Vsus magister efficac.
 Logici.
 Empirici
 Methodici.
 Triplex medicina
 Hippocrates logicus.
 Archigenes methodicus.
 Themison Iatraliptice.
 Turba medicorum perii

id est multorum medicorum introitus me perdidit.
Nequeo mihi temperare quominus pliniana illa per-
censeam ad hoc totum negotium mire facientia: quibus
luculetus ille scriptor in medicos perorans asse-
rit nullam artem medicina incōstantiorē fuisse: nec
dubium esse medicos omnis scientiæ famam noui-
tate aliqua aucupantes animas nostras statim nego-
tari: discunt periculis nostris: & experimenta p mor-
tes agunt: medicoq; tantum hominem occidisse sū-
ma impunitas est: quinimo transit in conuitium. &
intemperātia culpatur: Quod si lex ulla extaret: q̄
puniret in scitiā capitale: oppido q̄ paucos uide-
res medicinæ professores. prouerbiale illud sat no-
tum: Titulo medicorum remedia habēt pyxides ue-
nena. hinc ille lacon medico dicenti nihil habes ma-
li: οὐ γὰρ σοι ἐφηία τρω χρωμαί. Non enim in-
quit te medico utor: Et iterum cum medicus dixisset
γερῶν γε γομασ .i. senex factus es. Διοτι ἐπεμ-
ουκ ἐχρησαμην σοι ιατρῶ. Quoniam inquit nō
usus sum te medico. Atqui dicet quispiā uidemus
quottidie multos morbis grauissimis acutissimisq;
implicitos auxilio medicorum conualuisse: Quibus
responderi breuiter possit illud Ausonii: Euasit fa-
ti ope non medici: Contra plures uideas occumbere
q̄ sanescere: Quibus medici: qui habentur clarissi-
mi medicorum nihil profuere. Præterea millia gen-
tium olim fuerunt. & in præsentia sunt sine medicis

de gētium. Nos uero aliena opera uiuimus. Alienis
 pedibus ambulamus: Alienis promissis credimus.
 Quod nisi iam ad finem mea festinaret oratio. Ostem-
 dere possem quod multa sunt nomina rerum medicata-
 rum apud Galenum / Auicennam / aliosque medicorum
 celeberrimos male intellecta / peius tradita / pessime
 usurpata. In quibus cum dispendio uitae mortaliū
 recentiores hallucinantur: Et aliud pro alio propi-
 nantes saepe dant mortiferam potionem pro saluti-
 fera: Quas ob res liquido colligimus o frater medi-
 ce disciplinam tuam quam tu iactantulus tanto
 extollis non tam utilem esse ciuitati quam detrimento-
 sam: Salubriterque portius Cato creditur medicis in-
 terdixisse: Cuius oraculo cludam hanc de medicis
 disputationem. Sunt autem Catonis uerba haec: Quam-
 docunque gens ista suas litteras dabit omnia corrup-
 pet. Tunc etiam magis si medicos suos huc mittet.

Error re-
 cetiorū in
 rebus me-
 dicis.

Cato in
 medicos.

Haec autem omnia in philosophos & medicos in-
 flammanter satis perorata: Nemo uestrum uiri claris-
 simi queso perinde dicta accipiat atque si ex persona
 mea dicerentur: Absit enim a me talis insectatio: sed
 tanquam ex persona oratoris agentis causam aduersus
 fratres. Alterum philosophum: Alterum medicum:
 qui cum diluerit eleuaueritque fraternas professioes
 oratoriam disciplinam & oratoris nomen ualentis-
 sime tutatus est: Ut scilicet dixerit non solum illa omniū

Exorabū iudicū exorabula : quæ a nobis dici & solent / &
la iudicū. possunt : sed multis quoq; adminiculis fulserit / ro
borauerit / erexerit causam eloquētīæ : quæ ad pre
sens omitto : Illa tantum rettulisse contentus : qd' ex
paciatus orator per latissimos rhetorices campos
talīa subiunxit.

Orator **uir bon⁹.** Quod eloquētīa inq; o iudices ūna de sūmis uir
tutib; sit ciuitatiq; utilissima / adeo clarū / adeo in cō
fesso est / ut probatione nō egeat . Nā cum Orator fi
niatur / uir bonus dicendi peritus : rhetorice uero be
nedicendi sciētia / utilē esse eā confitendū est : Quæ
bonitate constat / elegantiā pollet / nitore splēdescit :
Cuius ope & opera p̄clara omnia fiūt & magna : Eq
dem conditores urbiū / non tā philosophica doctri
na : q̄ elegantiā oratoria & illicio facundiæ pellexerūt
Illiciū fa **cundiæ** dispalatos homines ad ciuilitatem politicamq; uiuē
di rationem : Consimiliter cōstitutores legum quib;
nihil pene emuncius / limatius / & sententiosum ma
gis / adminiculati futuris eloquentiæ / leges saluber
Condito **res legū** **Oratores** rimas eloquentissimasq; cōdidere : quas mox inter
pretes interpretamentis barbaris sedauerunt : forma
tores quoq; rerum publicarum : Imperatores bellico
rum exercituum / regere cōsiliis / & moderari res ma
gnas sine docta uoce & oratoris ui haud quaq; po
tuisent . Deniq; scriptores fere omnes in omni do

trinarum genere uel eminentissimi sint pigmentis
 oratoriis sine dolatorio rhetorico statim lectori nau-
 seam faciunt & bilem mouēt. adeo Scriptio omnis
 citra elegantiā est p̄xima fastidio/ tantāq; uī habet il-
 la a poeta prisci seculi dicta flexanima atq; omniū
 regina rerum oratio. Merito apud romanos: quare
 publica nulla unquam maior: nulla sanctior/ nulla
 bonis exemplis ditior extitit/ summa semper ora-
 toribus dignitas fuit: Et ut auctor est Cornelius ta-
 citus: nullus magnam potentiam sine eloquentia ē
 consequutus: Quod ut de aliis taceam/ nōne Mar-
 cus Tullius ille orandi regula & dicendi lex: Cu-
 ius ingenium Romano imperio par fuit: qui latinæ
 facundiæ pomerium promouit: ad consulatum usq;
 amplissimamq; dignitatem ex humilitate natalium
 & loci euectus est: Quo quid utilius in Romana
 republica excogitari potest? Quo suadente legem
 Agrariam hoc est alimenta abdicarunt Romanæ
 tribus: Cuius linguæ fulmen Catilinæ infregit au-
 daciā: & ipsum proscripsit Antonium: Cuius no-
 mine supplicatiōes a senatu decretæ sunt. Qui ma-
 xim⁹ honor uictoribus bello ducibus dat: Qui toga
 to añ Ciceronē habit⁹ ē nemini: demosthenē quoq;
 admirabat⁹ grācia: obseruabat rex p̄sax: & plurim⁹
 de eo apd̄ Philippū sermo hēbat: cuius gloria tā ce-

Scriptio
 sine elo-
 quentia
 in sua uis.

Sūma
 oratoribus
 dignitas.

Ingeniū
 tullii par
 R. iperio

Supplica-
 tiones i to-
 ga Cice-
 roni.

lebris tam p ora omnium uolitas extitit: ut Anicula
 aqua ferens ita isufurauerit alteri: οὗτος ἐστὶ ΔΗ
 Hic ē De μος θεμης: hic ē ille Demosthenes: & olim Gorgiae
 mosthe- rhetori leōtino a grācia delphis solī statua nō fau-
 nes, rata: sed aurea dedicata: Tātus honos habebat ora-
 toriaē artis p̄fessoribꝫ: In hoīe p̄cipue duo sunt / Ra-
 tio: & Oratio: Vnde ab Apuleio hoīes finiunt ratio-
 ne plaudentes / oratiōe pollentes: Sed ratio sine ora-
 Rō sine oratiōe ne p̄pe mutila est & māca: Quare si nihil ab illo pa-
 māca. rēte res fabricatoreqꝫ mūdi deo melius oratiōe ac-
 cepimus: si utilissimū esse nemo nō nouit eloquen-
 tia pollere: senatū / populū / exercitū / mortales oēs in
 qua uelit orator ducere: si uiribus orandi tantū asse-
 qui pōt ut fulgere / fulminare / tonare: qd̄ pericli cō-
 Fulmiare tigit / uideatur orator. Pronūciate iudices p̄ oratore
 Pericles. & secundū me litem date: & ut qui orator ad uos ue-
 Tonare. nerim: habeā a uobis exorator efficiēte: ut si rheto-
 rice est psuadendi opifex ac suadae medulla: uidear
 apd̄ uos psuasibiliter dixisse: siue. n. psuadere siue
 bene dicere finis est: & summū in oratore: utrūqꝫ id
 munus impleuisse uidebor: si uoti compos ex sentētia
 uestra ac pnunciatione discessero. Dixi.

Credibile est / post peroratam a tribus fratribꝫ co-
 ram iudices ipsos cōcordi consensu oībus sententiis
 pnunciasse pro oratore: illiqꝫ adiudicasse paternam
 hereditatem. FINIS.

PHILIPPI BEROALDI LIBELLVS DE
OPTIMO STATV.

ARS PHILOSOPHIAE EST
& ea quidem pulcherrima uiri claris-
Psimi administrare republicam: Quid
fane negotium ianuam famæ repandit:
& uirum prudentem/ac politicon
ostendit: nam si præclarum & laudabile est in re œconomica agere bonum patrefamilias:
quanto præclarius/ac laudabilius in republica agere patriæ parentem: Et cum homo hominum causa natus sit: nusquam profecto commodius potest hominibus homo prodesse/ac patrocinari quam administrando rempublicam quæ in uniuersum cunctorum commoda complectitur. Ut autem non satis est bonas leges habere/nisi custodes earum sint diligentissimi: quos græci nomophylacas uocant: ita non sufficit bene moratas esse ciuitates: nisi earum sint tutores uigilantissimi: huius autem sunt reipublicæ gubernatores: Quorum opera sedentaria plus haud dubie predestat quam cæterorum negotiosa strenuitas: Sed cum administrandæ reipublicæ sit forma non simplex/nec genus unum: Cum alii aliud probent: Videor factururus operæ precium si hodierna disertatione quepiam de republica/deque optimo statu & principe digna scitu/nec indigna memoratu ex litterarum interiorum

Nomophylaces.

secretariis deprompsero: quæ audientiū / & aures per
mulceant / & animos refoueat : Quod dum a me fit
uos quæso diligenter attendite.

Monar /
chia.

Oligar /
chia.

Aristocra
tia.

Democra
tia.

R. p. Iaco
num,

Ephori

de re publica

Mago /
phonia,

Administrandarum ciuitatū tres sunt spēs.
a Est principatus unius quam monarchiam
uocant. Est paucorum optimatiūq; : q̄ oli
garchia atq; aristocratia nuncupatur. Tertia ē popu
laris gubernatio: q̄ græco uocabulo democratia dici
tur: auctores Dion / Plato / Aristoteles / ceteri. Itē Ari
stoteles in secūdo politicorum quosdam fuisse tra
dit: qui optimam gubernationē esse crederēt ex oī
bus hīs cōmixtā: & propterea laudari rempub. lace
dæmoniorū ueluti ex monarchia / aristocratia / demo
cratia consistentē: Rex enim apud illos erat p̄ unius
gubernatione: Senatus / pro paucorū potentia: Epho
ri autem statum popularē rēpresentabant: Quæ uero
ex tribus administrationibus melior / potiorq; sit dif
ficile ē iudicatu / cum suos quæq; assertores habeat:
nec ego tanq̄ arbiter honorarius quicq̄ decernere au
sim: sed quid ueteres senserint explicabo. Ita. n. opti
me citraq; inuidiā alienis iudiciis rei tantæ censura
ra pagetur : & cū libera sint iudicio / pinet de his ut
cuiq; libitū erit: existimatio sua cuiq; sit: ut at̄ facili
res tota colliquescat historia remotior enarranda ē
huic negotio / quod molior / accommodissima.

Post magophonian. i. magorū cedē: quo die nulli

magorū fas ē in publicū pdire: sed cūcti itra domorū
septa se continēt: facta ē consultatio de statu p̄sarū
cōstituēdo: ubi uariā sniā dictā. Ex q̄b̄ istā tres po
tissimū memoriā s̄ pditā. Othanes exhortās ad gu
bernationē populārē / a monarchia p̄ uirili pte dehor
tabat / oñdēs p̄cipatū unī⁹ haud quāq̄ pbādū p̄pte
rea qd' ēt si optim⁹ fuerit: tñ ex licētia peccādi & iso
lētia leges p̄uaricet / scēmias uī cōstupret / idēnatos ite
rimat / & ipune bacchabūd⁹ oīa ex aī libidiē cōficiat
At cū dñat' iqt multitudo ī primis nomē obtiet oīūq̄
pulcherrimū / isonomiā .i. iuris æq̄bilitatē: oīa cōsilia
ī cōe referūt / & ī multitudie oīa īsunt. hęc Othanes.

At megabyzus / ad oligarchiam .i. ad statum pau
corum rem traducens ad eam socios hortabatur im
probans Othanis sententiam / tanq̄ populari multi
tudine nihil sit / neq̄ insipientius / neq̄ insolentius:
Et plebi proprium suūq̄ sit nihil intelligere / quæ ad
res obeundas sine consilio p̄æceps ruit torrenti flu
mini similis. Itaq̄ improbato statu populari tāq̄ pef
simo hortatus est ad statum optimatium dicēs / cre
dibile esse ex optimis optima existere consilia.

Post megabyzi sniā Dari⁹ tertio loco dixit / sta
tū unius p̄cipis antepōnēdū / monarchiāq̄ eē p̄stan
tissimā: p̄positis .n. tribo statibo / & his oībo optimis /
ut optime īperet populus / optime pauci / optiē unus:
Multo ātecellere unī⁹ īperiū: nā uiri (inqt) unius: q̄
optimus sit: principatu / nihil melius eē constat: De

B iiii

Snia ī cō
cilio p̄sarū
Othanes
p̄ Demo
cratia.

isonomia

Megaby
zus pro
oligar
chia.

Darius p̄
monar
chia.

statū populi turbulento. s. & incōsulto / idem sentio
qd' megabyzus. De statu uero paucorū / hoc amplius
contra megabyzum / qd' uidelicet odia inter ipos pri
uatim excitantur in publicum pernitiōsa: Cū unus
quisq; primus in republica esse uelit: Ex talibus au
tem odiis / seditiones: ex seditiōibus / cedes existunt /
Proinde opus est ut unus sit ueluti caput / a quo ne
quaq; membra dissentiant.

Hæ tres in consilio persarum fuerunt dictæ sen
tentiæ: quarum ultima uicit: qd' .s. melior foret status
unius: & ita auctor ipse sententiæ Darius paulopost
rex persarum ē declaratus. Hæc in curia barbarorū
agitata: qui nullo litterarum dolatorio sunt leuiga
ti. Videamus deinceps quid doctissimi uirorum su
per hac re senserint. Pleriq; oēs damnāt guber
nationem popularē: perinde ac pessimā: a qua Apol
lonius tyaneus Vespasianum dehortatur: atq; ab
ducere contendit apud Philostratum cōtra Euphra
tis & Dionis sententiā / Vespasiano suadentiū / ut po
pularē statū restituat: tanq̄ ciuitas romana populari
gubernatiōe maxie gauderet: & sub tali administra
tione / magnā imperii partem adepta esset / sententiæ
Apollonii astipulatur. M. Tullius: q in oratiōe pro
plantio sic inquit: non ē consilium in uulgo / non ra
tio / non discrimen / non diligētia: Et ab optimo poe
ta dictū ē: Scindit' icertum studia incōtraria uulg'.
olim Demosthenes quoq; extorris & in exiliū per

Cōtra sta
tū popu
larem.

Dictū de
mosthe
nis.

gens cum suspirio dixit: O pallas / quæ tribus infestissimis belluis delectaris / noctua / dracone / & populo: tanq̄ populus inter κακα θηρια .i. malas bestias numerandus sit: Quin etiam Plato populum dixit esse belluam multorum capitum: cui succinit illud Oratianum: Bellua multorum capitum es: Nā quid sequar aut quem? Lycurgus nomothetes .i. legum conditor: interrogatus cur statum popularem in republica lacedæmoniorum non cōstitueret scite respondit: ου πρωτος εν τη οικια σου ποιησομ Δημοκρατιαν .i. tu primus in domo tua efficito principatū populare. Quadrat huic rei sentētia quoq̄ illa græci poetæ catholica . ισχυρομ οχλοσ εστιμ: ουχ εχει δε μουμ: hoc intellectu: turba turbulenta est / nec mentem habet.

Bellua multorum capitum

Lycurg⁹
nomothe
tes,

Reliquæ duæ administrationes paucorum scilicet & unius ualde probantur: nam q̄ status optimatum (qui dicitur Aristocraticus) sit optimus nomine ipso declaratur & exemplis tam recentibus q̄ uetustis liquet: & auctoritate fulcitur. Sentētia plautina est in milite: Nemo solus satis sapit. Ex quo fit ut consultationes plurium bonorum in unum conspirantes sint salutare & conducibiles rebus magnis administrandis. Aristoteles in tertio politicorū Vno (inqt) duo meliores sunt: & ante Aristotelem Homerus cecinit: Duos ad omnia esse prestantio-

Aristocra
ticus sta
tus opti
mus.

Duo me
lioīs uno

res hinc Agamēnon homericus decem optat confi-
liarios Nestori consimiles illo uersu . τοιοῦτοι δε
κα μοι συμφραδομορεσ ειεμ αχεοι.

Cæterꝫ ut statū unius optimū p̄stantissimūq; esse
credamus inclināt animus & ratio suadet / & senten-
tia eruditorꝫ decernit: quorꝫ auctoritas nobis pro ra-
tione ē: inter quos ē Aristoteles / q̄ i .viii. ethicoꝫ cēset
administrationē populi eē pessimā . uniꝫ uō optimā
& Homerus q̄ in secūda illiados rhapsodia sic inq̄t
οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη ἐστ κοίραμος ἐστὼ
ἐστ βασιλευσ . i. non bonus ē multorum p̄cipatus /
unus sit dominus / unus rex: qđ uno uersu sic reddi
potest: Non opus ut multi sed princeps impet unus
rex / unus. Dion syracusanus uersum hunc Homeri
cum referens: olim dictitauit non posse bene regi rē
publicam multorum imperiis: Et a Domitiano iti-
dem dictum ē: Non ē bona imperatorum multitu-
do. Ad hæc diuus Ciprianus ut unus inq̄t sit prin-
ceps omnis natura consentit. Rex unus ē apibus / &
dux unus in gregibus / & in armentis rector unus.
Multo magis mundi rector unus / qui uniuersa quæ
sūt uerbo iubet / ratione dispensat / uirtute consumat:
Cipriano subscribit illd / qđ i decretis cano. septima
questione prima traditum est ex auctoritate Hier-
onymi ad rusticū monachum sic scribentis. In api-
bus dux unus ē / & grues unam sequuntur ordine lit-

Status
unius añ/
ponēdus.

Home-
rus

Uersus homeri

Dion.

Cipriāus.

Rector
mundi
unus.

In apibꝫ
dux unus

terato/imperator unus/iudex unus prouinciæ . Ibi
dem precipitur: ut singuli sint ecclesiarum episcopi/
singuli archiepiscopi/singuli archidiaconi: Ille quoq;
diuinus Plato libro de regno maxime probat mo-
narchiam idest unius principatum. Igitur cum con-
stet optimum esse statum unius paulo plura super
hoc uidentur annotanda.

Scitum est illud Romani imperatoris principa-
tum non nisi fato dari: & Homerus a Ioue autumat
dari sceptrum & ius principi (Cū ait) Rex unus cui
scepra dedit uenerandaq; iura iuppiter. Idem Dio-
trephis uocat reges quasi a Ioue nutritos: ex quo fit
ut ueluti dii terreni principes mortalibus colēdi sint:
Id quod olim ab Athanico gothorum rege ductum
constat: qui cum ad Theodosium constantinopo-
lim uenisset/ & urbis pulchritudinem/ imperato-
ris opes/apparatum maiestatem conspexisset mirā-
bundus: sine dubio inquit Deus terrenus est impe-
rator: contra quem quicunq; manus leuare nixus
fuerit ipse sui sanguinis reus existit: Verbum uetus
est apud græcos / uice prouerbii celebratum: προ-
παρτωμ σεβουτο θεiou βασυλεα δε τιμα:
hoc ē in primis Deū cole: Regē at honora: Antiq re-
ges idē erāt & pōtiffices: Vñ reges romāi pōtiffices di-
cti/ qđ & in decretis canōicis distinctiōe uigesima

Prīcipatū
fato dari .
Diotre-
phis reges

Virginius

prima proditum est: Et poeta nobilissimus illo uer-
su significat: Rex anius / rex idem hominum phee-
biq; sacerdos: Quin etiam Plato memoriae prodi-
dit Reges aegypti pontifices extitisse. Multae sunt
constellationes principum effectrices: sicut illa / qui

Cōstella /
tiones prin-
cipum.
Polychro-
nius,

tur principes / reges / exercituumq; ductores. Item in
prima parte aquarii habens horoscopum erit prin-
ceps gloriosus / & polychronius / hoc est longeuus: ut
auctor est Iulius firmicus / in octauo matheos: qui
secundo uolumine loquens de imperatore sic fer-
me inquit: Solus imperator stellarum non subiacet
curfibus / & solus est in cuius fato stellae decernendi
non habent potestatem: Cum enim fuerit totius or-
bis dominus / fatum eius dei summi iudicio guber-
natur.

Fatū im-
peratoris.

Igitur cum deus / & fata / & sydera principes terris
dent / quicūq; principi insidiatur & eius molitur ex-
cidium: is, exterminandus est atq; omni supplicio
plectendus / tanquam in deum & fata manus infer-
re conetur: nam ut scribit apostolus in epistola ad ro-
manos: potestas non est nisi a deo. Qui resistit pote-
stati / resistit ordinationi dei. Ministri dei sunt prin-
cipes: Et ut ap̄ ueteres dictū accepimus a uita pr̄ci-
pis uelut a filo p̄det salus ciuitatis: nec solū malefi-
cia sūt casu in hoc puniēda: sed cogitationes quoq; / &
uoluntates: & quis ap̄d iuriscōsultos titulo de penis

Paulus
apostolus

scriptum sit cogitatiois penam nemo patiatur: quā
uis Portius cato prodiderit uoluntates esse liberās:
nec pœnis obnoxias: tamen uoluntas uel sola puni-
tur: in maleficiis id genus: sicut docet Calistrat' scri-
bens / in maleficiis uolūtas spectat' : & ut iure consul-
ti autumāt eadem seueritate uoluntatem sceleris q̄
effectum puniri iura uoluerunt. Item ad legem cor-
neliam de sicariis scriptum legimus. si quis cum te-
lo ambulauerit sicut his qui hominem occiderit pœ-
na coherceatur. Item titulo de extraordinariis crimi-
nibus p̄cipitur sollicitatores alienarum nuptiarū &
si effectū potiti non sint attamen propter uoluntatē
esse extra ordinem puniendos. Quæ tota discepta-
tio distinctione prima de penitentiis latissime expli-
catur.

Cæterū q̄a unius gubernationē q̄ sit optimus ma-
xime probari satis liquet dicenda deinceps & expli-
canda sunt nō paſ; multa: quæ in eo censemus in eē
debere qui p̄iceps optimus & eē & uideri uelit: uul-
gatiōra aut̄ & triuialiter p̄trita omittentes: q̄dam iu-
cundiora fatu audituq; degustabimus: p̄ exēpla ma-
ximorū principū decurrentes: ut talis disertatio fiat
neq; senticosa: neq; insuauis sed uoluptaria & expe-
tibilis. Dicemus aut̄ nō legitimo illo ex disciplina
rhetorica ordie seruato: sed p̄t singula subibūt mē-
tem: & nobis dicturientibus obuia sese obtulerint.

Inter cognomina p̄cipū memoratu digna q̄tuor

Volunta-
tes libe-
ræ
Sniæ iu-
ris cōsul-
torū.

*En que principi inesse
debet*

ordo discipline rhetorice

4^{or} principum cognomina

sunt memoratissima: quæ si cuncta iunctim in unum
cadere poterūt: is erit ille quē quærimus: sūt. autem
hæc/ magnus/ pius/ pater patriæ & optimus.

Magnus
Alexan-
der.
Iudicium
Hāniba-
lis.

Alexander ille longe omnium excellentissimus
a magnitudine reꝝ quas haud dubie maximas ges-
sit/ magni cognomen inuenit: ut ita sine laude nun-
quam nominaretur. Qui fortuna sua maior fuit: de
quo Hannibal penus/ ita iudicauit: ut Africano q̄
renti quem fuisse maximū impatorem crederet/ re-
sponderit/ Alexandrum macedonum regem. Quod
parua manu innumerabiles exercitus fudisset/ q̄
ultimas horas supra sp̄e humanam pagrasset: Verꝝ
huic magni cognomento plus inuidiæ q̄ pulchritu-
dinis inest: ut luculenti scriptores prodiderunt.

Pius An-
toninus.

Antoninus imperator Romanus cognominatus
est pius uel qd̄ socerum fessa iam ætate manu suble-
uauerit: uel qd̄ multos senatores hadriano iam iam
seuienti subripuerit: uel qd̄ ipse Hadriano magnos
honores post mortem decreuerit: uel qd̄ cum se Ha-
drianus interimere uellet in genti custodia & uigilā-
tia fecerit ne id posset admittere/ uel q̄ suapte natu-
ra clemētissimus fuerit/ & nihil tꝑibꝝ suis asperꝝ fece-
rit/ Sptianus/ & Iulius capitolinus auctores: De quo
est illud Aufonii. Antoninus abhinc regimē capit il-
le uocatu consultisq; pius nomen habens meriti: Et

Aufonii
carmen

perfecto pii cognomen amabilissimum est: & maxime pietatis argumentum.

Est & patris patriæ appellatio qua nihil pulchrius. Quod quidem nomen submonet ut princeps cum ciuibus suis quasi cum liberis parens uiuat: qua nuncupatione Cæsar Augustus maximopere letatus est: Nam cū in curia romana Valerius mesalla mandantibus cunctis ita dixisset: Cæsar augeste senatus te / cōsentiens cum populo romano cōsalutat patriæ patrem: tunc ille prægaudio lachrimans ita respondit: compos factus uotorum meorum patres cōscripti quid habeo aliud deos immortales precari: q̄ hunc cōsensum uestrum ad ultimū uitæ finem mihi perferre liceat.

Supereft optimi cognomen. Quod Traianus ueluti peculiare accepit ex senatus populiq; Romani appellatione: Quo nomine amplissima haud dubie bona continentur. Quod nomen sibi quisq; mallet: ut inquit Liuius: q̄ honores imperiaue: De quo Silius: optimus heu nomen melius maiusq; triumphis: & ut auctor est Plinius panegyrista: nomē Augusti & Cæsaris minus est q̄ optimi: Iupiter apud Ethnicos optimi nomine colebatur: Dicebatur. n. Iupiter optimus maximus: qua i re illd' anotādū qd'

Pater patriæ Augustus.

Optimus Traianus

Plinius panegyrista.

Iupiter optimus maximus

ante optimus idest beneficentissimus dicebatur q̄
maximus: quia ut inquit uere. M. Tullius maius ē
certeq; gratius/prodesse omnib; q̄ opes magnas ha
bere. Igitur si quis principū reperiret: qui magnus
pius/pater patriæ/optimus/merito cognominari pos
set: nōne hunc deo simillimum esse iudicaremus?

Quæ autem p̄cipue res talem principem efficiant a
me summam explicabuntur. Dicāq; non qualis sit
in p̄sentia quispiem nuncupatim princeps: sed qua
lis in uniuersum quilibet esse debeat. Imitatus. s. Xe
nophontem: Qui in p̄cedia/scite/eleganterq; tracta
uit: non qualis esset Cyrus sed qualis esse deberet:
neq; enim ad historiæ fidem: sed ad optimi princi
pis effigiem ac archetypum historia illa perscripta ē.

Cyrus xe
nophōtis
nō histo
rica fide.

Pastor po
puloꝝ
rex.

Homerus /ut hinc ordiamur /regē appellat ποι
μενα λαωυ hoc est pastorem populorum. Et pla
ne sicut pastor gregem curat: ut totus habitior sit &
nitidior: nec unius quidem ouiculæ cura posthabita
sic oportet principem totum corpus reipu. curare: ut
ex nulla parte manca sit: ut grex p̄pinguis / & latus /
& numerosus gloria est pastoris: sic ciuitas florēs &
fortunata & opulenta laus est principis. Qui obli
tus suorum ip̄ius cōmodorum ad utilitatem publi
cam quicquid agit debet referre: ut enim tutela sic p̄
curatio reipu. gerenda est. Ad utilitatem. s. eorum: q̄
cōmissi sunt: nō eorum quibus cōmittitur: Qui ue

ro partem ciuium tūtatūr / partem negligitis ut sa-
pienter docet Marcus Tullius rem perniciosissimā
inducit in ciuitatem seditionem scilicet & discordi-
am: Et frustra princeps ē plebe neglecta / ut scite scri-
bit Plinius in panegyrico. Princeps reipublicæ ani-
ma est. Respublica corpus est principis : ut auctor ē
Seneca libro primo de clementia. Ergo principi con-
uenit rempublicam tueri ac fouere perīde ac corpus
suum: cui dū parcit sibi ipsi parcit. Et ut olim decē
ter dixit Falconius Nicomachus in senatu romano
ad tacitum Augustū. Ingens est gloria principis re-
publicam magis amare q̄ filios.

Princeps
aīa reipu.

Dictum
Nicomachi.

Dicere solebat Aurelianus impator / Nihil popu-
lo saturo letius esse: ideoq; decet principem Anno-
næ urbicæ curā suscipere: ut populus sit satur: ne fru-
ges defiant: ne plæbecula esuritione tabescat: ne fru-
mentarii / uel suppressione frumenti / uel enormita-
te precii esurentes pauperes trucident. Scitum ē il-
lud Lucani. Gnarus & irarum causas & summa fa-
uoris annona momenta trahi : Namq; asserit urbes
sola fames: Emiturq; metus cum segne potentes uul-
gus alunt: nescit plebes ieiuna timere. Romani cū
primis annonariæ rei rationem habendam censen-
tes: præfectum annonæ creauerunt. Primus autem
ut docet Liuius in quarto præfectus annonæ Luci-
us minutius creatus: eo tēpore: quo tanta inopīa ur-

Nil popu-
lo saturo
letius.

Annona

Lucanus

Prefect⁹
annonæ.

Miserrima mors ex fame
 Bem inuasit uexauitq; ut multi ex plebe ne diutina fame cruciarentur capitibus obuolutis sese in tyberim precipitauerint: Et enim miserrimum mortis genus est fame mori: Quod graeco quoque uerbo testatum est: λιμω οικτιστον φαρμακον. Apud iurisperitos titulus est ad legem iuliam de annonam: quae lex utpote a Caesare lata haud dubie indicat procuracionem rei frumentariae esse principalem: qua poena constituitur aduersus eum: qui contra annonam fecerit societatemque coierit: quo annona carior fiat. Item titulo de extraordinariis criminibus poena irrogatur in dardanos siue dardanarios: sic enim appellantur qui annonam uexant atque flagellant: a dardano opinor huiusce improbitatis reptore. Laudant historici Traianum ex cuius prouisione factum est: ut Romae esset canon frumentarius septem annorum laudatur. Et hic septimius seuerus. Qui moriens septem annorum canonem frumentarium reliquit: Ita ut quotidiana septuaginta quinque millia modium expendi possent. Mamertinus quoque in panegyrico Iulianum imperatorem praconio laudis extollit: Quod frumentis undique coemptis usque ad opulentiam habundantiamque esurientem iam urbem refererit. Curet igitur princeps ut sit satietas nec fames usquam: ut affluat annona: cuius affluentia perpetui congiarii instar est: cuius aliquando cura Pompeio magno non minus addidit gloriae quam oriens triumphis occidensque lustratus: quam an

nonaria expeditiōe suscepta cū magnā frumenti uī
ex Libya/Sardinia/Sicilia collectā ad urbē esuriē/
tē cōportaret/magna tēpestare orta gubnatoribusq;
perterritis inscēdens nauim & anchorā uelli iubens
exclamauit: πλειν αμαγκαζη ζημ ουκ αμαγκαζη
hoc ē nauigare necesse est/ uiuere non est necesse.

Plato grauissimus philosophorum principē gu-
bernatoris nomine scienter nuncupat: sicut enim gu-
bernator semper respicit ad salutem nauis & uecto-
rum: sic princeps respicere debet ad salutē subditorū.
Gubernatori necesse ē (ut inquit Dion) Intueri cœ-
lum/pelagus/ terras: ne uspiā nauigiū periclitef: nec
illi licet totam dormire noctem. Idem principis of-
ficiū ē cuncta speculari pro salute ciuitatis/ & sub-
ditis dormientibus uigilare: Quoꝝ salus ipsius tu-
telæ concredita est: Hinc Silius sententialiter dixit.
Turpe duci totam somno consumere noctem: Q d
ex illo Homericō exp̄ssum est: ου χρη παμυχιου
ευδειμ βουλιφορομ αμδρα. Gubernator clauū te-
nēs nauigiū solertia regit anxius & puigil: Cū uecto-
res psape ludāt/cātilēt/ comesent: ociosi & securi re-
rū oīum. Princeps clauū reipu. uigilātia & cōsilio mo-
derat̄ prospiciēs ne uspiā piclitez & ipingat: Cū in-
terea ciues & subditi ocio psruāt & colāt géialia: De-
p̄ricipe ip̄o illd̄ merito cōcinētes. In te oīs dom̄ icli-
nata icūbit: Quo circa satis cōstat p̄ricipatū nequaq;
rē segnē eē sed laboriosā: nec ocio & aī relaxatione

Gubernator

Princeps
ut guber-
nator.

Vigilia

Vigilantia

fluentem: sed laboribus/curis/uirgiliis inquietā : cuius faciem amenam & amabilem forinsecus contēplantes/laborum interiorum aspritudinē nō uidēt.

Dictum
agefilai

Interrogatus Agefilaus ille magnus quo pacto quis gloria apud mortales cōsequatur sic respondit. α λεγοι τα αριστα πραττοι και τα καλλιστα idest si dixerit optima necnon pulcherrima factita uerit. pulcherrimum autē cum primis est & in principe longe speciosissimum exhibere sese omnibz obuium & facilem: audire comiter & benigne desideria adeuntium. Ex hac adeundi facilitate miro praconio Pompeius magnus extollitur a .M. Cicerōe. Laudat & in Traiano Plinius panegyrista admissio num facilitatē . Hoc & iuriscōsulti in proconsule ac praeside ueluti officium necessarium deposcūt ut scilicet omnium desideria audiant & in adeundo se faciles praebent. Philippum macedonum regem: qd memoratu dignum est: olim adiuuit anus paupercula rogās ut causam suam audire uellet: qui cum graece dixisset μη σχολαζην: hoc est ociosum se nō eē Tunc illa exclamauit και μη βασιλευε: etiam ne regnes: tanq̄ imperare non debeat: qui adeuntes audire contemnit: uerbum hoc demiratus Philippus & illā audiuit diligēter: & cæteris deiceps p̄stitit se facilimū: s; sicut hic dignus laude ita Demetrius acerrima rephēsiōe dignissimus: cuius difficiles adit⁹ sup

Pompeius Magnus
Traianus
Iuris in
proconsule
ac praeside

Facilitas
admissio
num .

Philippus
macedo

Demetrius

ba responsa intolerandum fastum historici taxant.
In Hieronymo quoq; tyranno syracusano contem-
ptus omnium hominum superbæ aures contume-
liosa dicta : aditus non alienis modo sed tutoribus
etiam difficiles iure infamantur : sed ut ad Demetri-
um redeam/olim eum legati atheniensium duos an-
nos frustra tempus terendo continenter secuti sunt
atq; re infecta sine responso dimissi. Idem cōtra la-
cedæmonios indignabundus qd̄ unum tantum ora-
torem ad se misissent: unum inquit lacedæmonii le-
gatum ad me miserūt : tum lacon ille urbane simul
& laconice ΕΙΚΑΡΟΣ ΕΙΣ ΠΡΟΣΕΥΑ ΕΦΗ: satis est inqt
unus ad unum/hic Demetrius/qui & poliorcetes: id
est expugnator urbium cognominatus est: Quon-
dā edixit se se oēs benigne ac comiter auditurus: itaq;
cunctis supplices libellos certatim offerentibus libe-
raliter accepit: & in chlamydis sinum reposuit. Cum
autem suarum quisq; petitionum expeditionem si-
cienter expectarent ad fluuium nomine Axium p-
ueniens aperta chlamyde libellos cunctos proiecit ī
flumen: qua ex re uehementer exacerbati abalie-
natiq; sūt animi macedonū. Debet itaq; bonus p-
ceps audire omnium desideria se cunctis expositum
affabilemq; exhibere. Sit ad indulgentias quas uo-
cant/ propensus: Imittetur augustum Cæsarem: qui
trepidantes accedere/comitate inuitabat. Faciat quod
Alexander romanus imperator: qui uocabat suos &

Scituz la
conis.

Comitas
Augusti.

hieronymus

poliorcetes

*Alexander
Ro. imperator*

Hadria-
nus ciui-
lissimus
Dictū titi

dicebat: quid est q̄ nihil petis / an me tibi uis fieri de
bitorem: pete ne priuatus de me queraris. Memine-
rit Hadriani qui ī colloquiis etiam humillimorum
ciuilissimus fuit detestans eos: qui sibi hanc uolupta-
tem humanitati quasi seruanti fastigium principis
inuiderēt. Scitum est illud Titi Vespasiani in peni-
tissimis principum præcordiis recondendum : & in
ore semper habendum atq; imitatione quotidiana
usurpandum: qui dicere solebat non oportere quēq;
a sermone principis tristem discedere: qui recorda-
tus quōdam super cœnam quod nihil cuiq; toto die
præstitisset / memorabilem illam meritoq; laudandā
uocem edidit: Amici diem perdidit. A solone quoq;
decenter dictum: hilaritudo principis est uelut im-
ber serotinus. In hoc quadam quasi peculiari lauda-
tione dilaudari meretur princeps noster Ioannes Bē-
tūoli ad quem aditus sunt omnibus indiscrimi-
natim ita faciles ut nihil facilius: cuius mira est au-
rium patientia: de quo in presentia modice loquar
aut etiam intra modum: propterea q̄ ip̄e corā adest
ne uidear presentis auribus lenocinari & quadā qua-
si assentatiuncula captare auram principalem: aliud
erit de principe nostro dicendi tempus alius locus:
Cum id libellis a me editis iam non minima ex par-
te factitatum sit.

Laus Io.
Bētūoli .

Princeps probus & circumspectus aures susurro

Susurro et
calumniatorib;
occludenda
aures

nibus & calumniatoribus prebere non debet. Qui
per sæpe aures principales ita præoccupant/innocen
tes criminando: ut difficillimum sit id ex præcordiis
principis euellere: quod falsus criminator infixit.
Laudant historici dictum illud Domitiani memo
ratissimum. Delatores qui non castigat irritat. Age
dum imitentur principes imitatione dignum exem
plum illud Alexandri magni. Qui in iure dicendo
quãdiu dicebat accusator / Aurem alteram manu so
lebat occiudere quæ reo illibata seruaretur: alteram
tantum porrigens accusatori. Hoc nimirum est quod
significare uoluit ppheta psalmographus cū dixit Psalmo
in psalmis: Sepi aures tuas spinis/hoc est ut interpretat graphus
Hieronymus: noli habere aures pruriētes ad audiē David.
dum alienas calumnias: Obrectatio ut apud Hero Detractio
dotum inquit scite uereq; Artabanus res est impor res pessi
tunissima: in qua sunt duo qui iniuriam faciūt: Vnus ma
cui iniuria fit/qui detrahit iniurius est. Item qui au
dit & credit iniurius est/quod prius credit quã rem co
pertam habet: Maxime autem omnium principes
quodam quasi impulsu naturali / dum audiunt/cō
mouentur/& auditis fidem prestant. Ita ut merito di
xisse uideatur: Xerxes ille magnus perfarum rex Animus i
Animum habitare in hominum auribus: nam pro auribus
ut bene uel male audit. ita letatur uel excandescit:
ergo ne sint aures principum expositæ rumoribus:

Domitianus

Alexander magnus

ne sint patulæ calumniis. Non procliuiter nimis cre-
dant susurronibus ac rumigerulis: quibus nihil per-
nitiosius. prouerbialiter celebre est/sæpe moram eē
meliorem. Et cunctatio perinde ac præcipuum bo-
num in magnis ductoribus probatur. Itaq; princeps
Cūctator sit cunctator & lentus in credendo: Mores hominū
Cibiratæ penset/ libret/examinet: nec recluso pectore pateat
uerrini. insidiantibus. imo calumniatores & criminum cō-
sarcinatores & rumorum aucupes ex aula principū
eiiciantur/explodantur/& a limine cubiculi princi-
palis procul eliminētur: qui instar cibiratarum uer-
rinorum odorantur omnia & peruestigant. Qui lin-
guas uenenatas uibrant instar serpentium uirulen-
torum: nimirum hii homines sunt qui (ut inquit sci-
Hoies ad te Plinius noster) ad uenena nascūtur: Quoꝝ ta-
uenena bes animi contrectata adurit/ qui culpant omnia: q̄
nati. nullum aliud abominati spiritus linguæq; maledicē-
tissime præmium nouere q̄ odisse omnia & calumni-
ari: hæc est/ ut inquit poeta epigrāmatarius: Turba
grauis paci placidæq; inimica quieti: hi sunt qui cū
tantulum ueneni genuini in aurem principis facillē
stillauere/ Amicus probus/ innocens/ uetus/ fidelis li-
mine submouetur: perierunt tempora longi seruitii
& nusquam minor est iactura clientis: hi sunt qui
aures principum uirosa susurrorum fece cōfarciant:
hi sunt quorum comparationi digitum tollerent ce-
derentq; famigerati delatores/ Narcissus/ Asiaticus/

Massa / Parthenius: hi sunt q̄ inuidēt opulentis di-
uitias / probis bonitatem / litteratis eruditionem / fa-
uorabilibꝫ gratiam / omnibꝫ omnia. In cubiculis p̄ri-
cipalibus uiperæ. In fallaciis cōsarcinandis uulpes:
In alienis negotiis introspiciendis lyncei & oculi
toti: quorum calumniæ plures pessundant / q̄ morbi
q̄ pestis q̄ dira infortunia. Operæ precium ē hoc in
loco commemorare quēadmodum pictorum cla-
rissimus apelles calumniatorem calumniamqꝫ ul-
tus sit: qui cum apud Ptolometum ab antiphilo tan-
q̄ proditor falso insimulatus foret & ob id capita-
li supplicio pene multatus uixqꝫ infortunium eua-
sisset: pinxit in tabula picturam hanc. Virum seden-
tem fecit auribus prægrandibus præditum / proten-
dentem manum ad calumniam propius acceden-
tem. Circa hunc stabant duæ mulieres. Ignorantia
scilicet & suspitio : ex alia parte pinxit calumniam
immagine mulierculæ uenustioris: quæ ardens & cō-
citata quandam quasi rabiem & iram præferens:
sinistra facem accensam tenebat: dextra adolescen-
tem quempiam per capillos trahebat manus in cæ-
lum tendentem & deos obtestantem: Præcedebat ca-
lumniam uir squallidus & deformis clarissime cer-
nens: hæc erat inuidia. Duæ puellæ calumniā ador-
nantes uisebāt: altera erat insidia / altera fraus. A ter-
go sequebatur lugubris quædam scemina pullis ue-
stibus ac laceris induta / & hæc penitentia dicebatur:

Viperæ
Vulpes

Calūnia
picta ab
apelle

quæ retro flexa cū luctu & uerecūdia aspiciebat ad uenientem ueritatem. Hac pictura apelles calūniā am calumniæq; appendiculas in tabula graphice & scienter expræssit. Subit hac in reputatione exemplum prisci seculi dignum scitu nec indignum relatu: & quod principes haud quā audiant incuriose ac negligēter. Scribit Amianus Marcellinus fuisse Cephidium quendam accusatorem acerrimum: q; apud Iulianum imperatorem romanū accusabat Numerium ut furem: a quo cum obiecta diluerentur nec posset in quoquam confutari: tunc accusator inopia documentorum percitus exclamauit. Et quis florentissime Cæsar nocens poterit esse usquā / si negare sufficiet: Tunc Iulianus prudēter motus respōdit hoc dictum barcteatum: Et quis innocens eē poterit si accusasse sufficiet? Sed sicut laudatur Iulianus. ita reprehenditur Constantius imperator cuius aures erāt nimis patulæ ad credendum / & criminātorib; expositæ. Faciat bonus p̄iceps id quod Augustus: qui cum Emilio Heliano obiiceretur q; male opinari de Cæsare solebat / conuersus ad accusatorem cōmotoq; similis: uelim inquit mihi hoc p̄bes faciam sciat helianus & me linguam habere: plura enim de eo loquar: nec quicq; ultra / aut statim / aut postea inquisiuit. Tiberio quoq; de eodem uiolentius

Exēplum
accusato /
ris.

Amianus Marcellinus

*Cephalinus Imperator
Iulianus Imperator
Numerius*

Cōstātius
credulus.
Augusti
p̄bitas.

Tiberius

conquerenti ita respondit: noli ætati tuæ mi Tiberi
hac in re indulgere & nimium indignari/ quæquam
esse qui de me loquatur male: satis enim est si hoc ha/
bemus ne quis nobis malefacere possit. Consimili
ter Alexander magnus cum cognouisset se conuitiis
a cõuitoriore quoriam pro scindi: βασιλικὸν ἐστὶν
ἐφῆ εὐποιοῦντα κακῶς ἀκουεῖν: hoc est regia res
est inquit beneficientem/ male adire. Et profecto in
ter cætera quæ principes decent/ clementia est quæ il
los facit amabiles/ gratiosos/ fauorabiles. Quæ dos
prima regum est/ ut inquit Vopiscus: & ut auctor est
Seneca nullum magis quàm principem decet. hinc apud
Claudianum Theodosius Honorio filio salubri/
ter præcipiens inquit: Sis pius imprimis/ nam cum
uincamur in oï munere: Sola deos æquat clementia
nobis. Videt opifex reꝝ ac parēs natura demōstrat
se clemētia in signe p̄cipibꝝ potissimū cōuenire: quæ re
gem apum sine aculeo exarmatum esse uoluit: uel
si spiculum dedit/ eo tamen uti noluit: Non enim cō
stat inter auctores: Rex in apibus nullum ne solus
habeat aculeum/ an dederit eum quidē natura / sed
eius usum negauerit. illud constat imperatorem acu
leo non uti: ut scilicet ita ostenderet natura: Regem
neq; sceuum neq; crudelem esse debere: & ut inquit
Ambrosius uolumine exameri quinto. In rege præ

Dictū ale
xandri.

Clemētia
dos regū.

Rex apū
sine acu
leo

Morum Mansuetudo

Principes
sine aculeo
sint.

cipuum est ut præstet morum mansuetudine: Nam & si habet aculeum tamen eo non utitur ad uindicandum. Sunt enim leges naturæ non inscriptæ litteris: sed impræssæ moribus: ut leniores sint ad puniendum: qui maxima potestate potiuntur. Igitur principes sine aculeo sint: uel si aculeum habent eum recondant: & maximum deorum Iouē imitent: Qui missurus fulmē perniciosum aduocat in consilium deos: idq; ex consilii sententia iaculatur: Quod uero placabile ē & pdest: id solus emittit. Hoc philosophi poetæq; rationabiliter finxerunt quia scilicet Iouem id est regem prodesse etiam solū oportet: nocere non nisi cum pluribus uisum est. Discant hi ut Senecæ uerbis utar: quicumq; magnam potentiam inter homines adepti sunt: sine consilio nec quidem fulmen mitti. aduocent: considerent multorum sententiis nocitura temperent: & hoc sibi proponāt ubi aliquid percuti debet ne Ioui quidem suum satis eē cōsiliū. Herodianus apd' græcos / Lampridius apd' nostros / Alexandrum romanum imperatorem ex hoc clementiæ bono maxime extollunt: cuius imperium appellāt Anæmaton: hoc est incruentū & sine sanguine. Dicere solebat Scipio: malle se unū ciuē seruare q̄ mille hostes occidere: quā sententiā Antoninus quoq; pius frequenter usurpabat utpote clementiæ ac bonitatis exemplum. Responsum illud Alexandri magni ad matrem olympiadem: quis nō

Alexander

Imperium Anæmaton

Dictū sci
pionis

Antoninus pius

Alexander magnus

laudat: quis non celebret ut consultissimū dignissi-
mūq; memoratu: q̄ illi roganti urgentiq; ut sua cau-
sa occideret quendam infontem: ita prudēter respō-
dit: Aliam parens optima posce mercedem: hominis
enim salus beneficio nullo pensatur. Et profecto ut
uerissime scribit Antoninus ī epistola ad Faustina:
nihil est: quod imperatorem romanum melius cō-
mendet gentibus q̄ clementia: hęc Cæsarem deum
fecit: hęc Augustum cōsecrauit: hęc Antoninū pii
nomine ornauit: hinc Cicero in Cæsaris dictatoris
laudem decenter inquit: nulla de uirtutibus tuis nec
admirabilior: nec gratior misericordia ē. Item aliubi
quoq; dixit oppido q̄ eleganter. Qui nihil obliuisci
soles nisi iniurias. Nō nunq̄ tamen seueritate ūten-
dum ē ut in officio omnes sint: ut metu penę. A me-
leficiis improbi absterreātur et sicut bonos premio
prosequi decet ita malos pœna mulctari. Prudenter
enim Solon: qui & sapiēs unus fuit ex septem: & le-
gum scriptor solus ex septem: rempublicam duabus
rebus contineri dixit: premio. s. & pœna. En age dū
princeps bonus & clemens: bonos honoribus exor-
net: Malos si a malitia reuocare nō potest per indul-
gētiam: pœna coerceat per seueritatē: sic secreti sint
a bonis mali: ut a frumento lolium incerniculo se-
cernitur. faciat quod medicus qui interdum urit: se-
cat: abscindit in corpore membrum: quod insanabi-
le est: ne pars integra contagiōe serpēte pariter cor-
cat.

Cicero d
Cæsare

Scitū So
lonis.

Honor
& pœna.

Medicus
urit & se
cat.

Sapientia i princeps quq;

*premiū
pœna*

cernitū

ovidius

Princeps
imitetur
medicum

Opus au
sterula
medicina
Dictum
Hierony
mi.

Dictū
Agesilai.

rumpatur. Iuxta illud cantatissimū: Immedicabile
uulnus ense recidendum ē: ne pars sincera trahatur.
Consimiliter princeps secet aliquādo/ amputetq; de
corpore ciuitatis membra putrida: hoc ē ciues scele-
ratos/ p̄fidiosos/ turbatores publici cōmodi / & moli-
tores rerum nouarum extermet/ tollatq; de medio.
Medici officium ē/ ut dicebat Asclepiades/ & a Cor-
celso repetitum ē/ ut cito/ ut tuto/ ut iucunde curet: ta-
men quādoq; austeriore medicina uti cogitur: ad uī
morbi grauioris retundendā profligandāq;. Itidem
principis officium ē ut molliter/ ut delicate/ ut indul-
genter subditos foueat/ curet/ tueatur. Nonnunq̄ tñ
curatiōe mordaci & austerula utetur. Causticaq; ad-
hibebit ad edomandos duriores ciuiū morbos & oīa
molliora malagmata recusantes. Nam ut dixit ele-
ganter Origenes libro secundo periarchon. Opus ē
interdū austeriore & mordatiore medicina quādo le-
nia medicamenta nō profunt. Et ut scite ait Hiero-
nymus. Putride carnes ferro curātur & cauterio. In
hanc sentētiā illud Ciceronis saluberrimum ē do-
cumētum. In corpore si qd huiusmodi ē qd' reliquo
corpori noceat/ urere/ secari patimur: ut mēbroꝝ ali-
quod potiusq̄ totū corpus intereat. Sic in reipu. cor-
pore ut totum saluū sit: quicqd est pestiferꝝ ampute-
tur. Et medius fidius rectissime censuit Agesilaus:
qui dicente quodam αγαθου βασιλεα πραου
ειραι Δει ουκουμ εφη αχρι του μη ευκαταφρο

μητον ειμαι: idest oportet bonum regem clemētem
esse & mitem ita plane inquit quatenus contempti-
bilis nō fiat. Ex quo non pauci sūt qui magis sentē-
tiam Cleomenis probantq; Aristonis. Cleomenes
enim olim iterrogatus: Quid bonū principem face-
re oporteret respondit. Amicis benefacere & malefa-
cere inimicis: tanq̄ bono principi & circūspecto cō-
ueniat inter amicos & inimicos facei discrimē. Hāc
uero Cleomenis sniam cum quispiā laudaret ut op-
timam / Dixit Ariston ποσω κρισσω τουσ μεν
φιλουσ ευεργετει τουσ δεχθρουσ φιλουσ ποι-
ειμ: hoc est quanto melius fuerit amicis benefacere.
Inimicos autem amicos efficere: utcunq; censemus
principem ad mansuetudinem & clementiam q̄ ad
seueritatem & pœnam propensioem esse debere. Id
quod olim Antigonus exemplo declarauit. Nam
cum manipulares duo incumbentes ipsius taberna-
culo facerent qd̄ hoies & periculosissime & libētissi-
me faciūt / ut de rege suo male existimarēt atq; oblo-
querentur / audiuit omnia rex Antigonus: utpote cū
inter dicentes & audientem parum interesset nec
tñ excandescēs imo leniter cōmonēs / lōgius inqt di-
scedite ne rex uos audiat. Quid hac mansuetudine
mitius qd̄ hac benignitate p̄stātius? non exarsit pri-
nceps in ultionem non excanduit: sed maluit re-
gia quadam lenitudine ignoscere quam uindicare.

Snia cleo-
menis

Snia Ari-
stonis de
principe.

Antigoni
mansue-
tudo.

Laudat i Augusto ingeniosus poeta Ouidius. Q d
sit piger ad poenas princeps ad p̄mia uelox. & ut in-
quit Cassiodorus: propositum regale est pressis labe
fortunaē pietatis remedio subuenire.

Sit ma-
gnificus.

Decet principem in primis esse magnificum. Est
autem magnificus ut docet Aristoteles i quarto ethi-
corum / is: qui in publica facit imp̄fas: ueluti in spe-
ctaculis / i epulo / in edificiis. Hinc Plinius in Traia-
ni laudem: At q̄ magnificus inquit in publicum es.
hinc porticus / inde delubra occulta cleritate prope-
rantur: Magnificētia: ut Tulliana finitione declara-
tur: est rerum magnarum & excelsarum cum animi
ampla quadam & splendida propositione cogitatio
atq; administratio: ergo princeps ut magnificus di-
ci merito possit res magnas sibi administrandas esse
proponat: Homerus appellat reges κοσμιτορας
λαωυ. i. ornatores popularum. Ex eo opinor qd̄ pri-
cipis officium sit exornare ciuitates: Et ornatu cul-
tuq; magnifico præbere se monstrabilem: Maximū
haud dubie ornamentum est & ornatissimo princi-
pe dignissimum extructio edificiorū. Olim gloria
tus est Augustus se urbem marmoream relinquere
quā lateritiā accepisset: Auctores / Suetonius / sextus
Augusti. Aurelius / orosius / cæteri. In laudem Domitiani di-
ctum est: ut autumat Plutarchus: Edificare gaudes.
Ancus marcius quartus romanorum rex edificator
cum laude nominatur: hoc quā bene / quā uere / quā

Quid sit Magnificētia
2°. Tulliam

Edificare
res regia.

Gloriatio
Augusti.

laudabiliter de principe nostro Ioanne Bentiuolo dici possit. Quis ignorat: cuius edes urbicæ/uillæ rusticæ/ac p̄toria magnificenter extructa quotidie testimonium phibēt principalis magnificentiæ: Cuius ductu & auspicio hæc urbs exuto squalore ac situ ex deformi pulcherrima facta ē: ut merito gloriari possit: se Bononiam luteam/ligneam/inconditam accepisse: lateritiam/marmoream/ cultissimā reddidisse.

Plato ille deus philosophorū libro quinto de re publica dixit beatas fore ciuitates si aut philosophi imparent/ aut principes philosopharēt. Pulchrā ē mediū fidius si fieri pōt p̄ncipem esse litteratū: quoniam nihil pulchrius/nihil excellentius fieri posse cōtēdo. hinc Hiero/Attalus/Mago/Iuba: studiorum claritudine memorabiliore extitere q̄ regno: hinc Cæsar dictator:hinc Augustus:hinc alii Cæsarum complusculi non minus eloquentia & eruditione/q̄ imperio censent. Hinc Alexander magnus dicere solebat: malle se disciplinis antecellē q̄ opulētis. Et ab Homero rectissime dictum. Calliope regum comes est Ioue nata parente. Olim a senatu romano in laudē Taciti imperatoris acclamatum ī curia ē: Quis melius q̄ litteratus imperat. Sed cum principes omnes litterati esse non possint: cum in principe aliud queratur q̄ litteratura: ut inquit Iulius Capitolin⁹: sit saltem princeps amator litteratorum: faciat quod Dionysius: qui dicebat se in aula habere & nutrire mul-

Laus Io.
Bentiuoli

Principes
sint litterati.

Dictū alexandri.

Calliope regū comes.

Princeps amator
litteratorum

de
hominib

Litteris
imortalitas
constat

Josephus Sillij

Felix Eacida,

Dis
x
Calliope

*Ratio iudiciorum in
principe*

tos sophistas & eruditos: ut p̄ illos fieret admirabi-
lis dignusq; apud alios cōmendatione. Et profecto
si uerum dispicere uelimus: nisi forent litteræ nisi in-
genia eruditorum: Ignorarentur principes reges im-
peratores omnes barbari græci romani. Quis Cy-
rum? Quis Alexandrum magnum? Quis Pompe-
ium tribus fulgentem triumphis? Quis Paulū Emi-
liū. Fabios Scipiones? Quis Cæsarē dictatōrē imo
cæsares omnes noscet: nisi eos / Luculenti scriptores
in litteras rettulissent nisi monumentis librorum: q-
bus immortalitas uitæ constat: eos imortales effecisset
ac posteritati cōmendasset. Hinc Alexander ma-
gnus foelicem dixit Achillem qui Homerum ha-
buisset suæ uirtutis precōem: Cuius extat Elogium
illud apud Silium memoria dignum. Foelix Eacida
cui tali contigit ore gentibus ostendi: Creuit tua car-
mine uirtus. Alter Alexander Romanorum impe-
rator litteratorum hominum confabulatione recrea-
ri se dicebat et pasci. Si principes fouebunt erudi-
tos: si mecenas extiterint ingenia uegetabuntur: lit-
teræ quæ hactenus intermōtuæ iacuerūt reuiuiscēt:
Cateruas uidebimus eruditorum. Iudicio enim prin-
cipum stant ingenia & cadunt.

Preterea cui dubium est, Quin id quoq; optimo

tico memoratissimis apud priscos gymnasiis proxima accedunt: & quãq̃ longo interuallo tamen proxima. In presentia princeps noster Bentiuolus operam & quidem impensam dat/ut gymnasium hoc nostris indies magis florescat conuentu scholasticorum frequentissimo & claritudine professorum: qui tãta sũt excellentia prediti & in eo doctrinarum fastigio collocati: ut etiam non nominati nominentur: ut solo nutu intelligantur: Quorum uirtuti & nomini fauet ceteris scholasticorum: & assurgit ordo professorum: sed de tota re litteraria aliubi plura.

Ante omnia princeps si uult laudari pbariq; perinde ac optimus principum/ sit munificus ac liberalis: Nam ut inquit epigramatarius poeta. Nulla dicitur in principis uirtus dulcior esse potest. Auctor est Aristoteles in ethicis quod liberales maxime omnium uirtute precellentium diligantur. Pacatus in panegyrico ait: Et rei & famæ consulit munificus imperator. Lucratur enim gloriam cum det pecuniam reuersuram. quicquid enim in ciues manat a principe/ redundat in principem. Apud Rabiriũ poetã dicit. M. Antonius: Hoc habeo quodcumq; dedi: cui subscribit illud epigramatistæ uulgatissimum: Extra fortunam est quicquid donatur amicis: Quas dederis solas semper habebis opes. Plinius noster loquens de deo. Deus est inquit mortali iuuare mortalem: Et hæc ad æternã gloriam uia: hac ire perceres Romani. hac ingenti passu

Liberalitas in principis amabilissima.

nunc uadit. Maximus eui rector Vespasianus: fessis
 rebus subueniens. Maro quoque sub inuolucro poeti
 co designat munificis ac liberalibus remuneratione
 post obitum rependi: Certumque illis constitutum lo-
 cum ubi euo beatissimo perfruantur. Nam cum Eli-
 sios campos/ In sexto describeret ubi putant habita-
 re animas beatorum: non solum ibi posuit eos: quod p-
 priis meritis ad illas sedes peruenire potuerunt: sed
 id quoque adiecit. Quique sui memores alios fecerit me-
 rendo: id est ut interpretatur Augustinus qui prome-
 ruerunt alios eosque sui memores promerendo hoc est
 beneficium prestando fecerunt. Quid aliud euan-
 gelica illa sententia precipitur: quam ut liberalitate
 exerceamus: quae ait. Facite uobis amicos de mamona
 iniquitatis: id est de pecunia/ uel de diuitiis quae de
 iniquitate proueniunt. Diues enim (ut inquit Hie-
 ronymus) aut iniquus/ aut iniqui heres. Cecinit Clau-
 dianus in laudem Theodosii. Magnarum largitor
 opum largitor honorum. Augustus de se ipso scri-
 psit haec. Liberalitas mea me ad coelum euehet. Si-
 cut autem nulla uirtus amabilior est liberalitate: ita
 nullum plane uitium odiosus tetriusque est auaricia:
 In principibus & rempublicam gubernantibus. ha-
 bere enim questui rempublicam. ut inquit uerissime
 Marcus Tullius: non modo turpe est/ sed sceleratum
 etiam ac nefarium. Idem non minus uere quam elegan-
 ter tradit amorem multitudinis commoueri ipsa fama

Munifici
 in Elisio.

Amici de
 mamona
 iniquitatis.

*Liberalitas
 Auaritia*

Auaritia in
 principe
 teterrima

Dictū & opiniōe liberalitatis. Auidiū cassiū dicere sole/
 Auidii bat/ Auaritiam ī Impatore esse acerbissimum malū.
 cassii. Eia habeat bonus princeps in ore promptū/ & in pe
 ctore conditum uerbū illud Traiani: Qui fiscū prī/
 Fiscus prī cipis scitissime lyenē uocabat: Nam ut lyene crescē
 pis ut ly/ te reliqui artus & membra tabescunt: Ita fisco princi
 en. pis turgente ciuitatis corpus una cum membris lan/
 guescit & itermoritur: ut lyen modicus uegetat ī cor/
 pore mēbra/ & auget robur: sic fiscus principalis mo
 deratus/ nec extuberans causa ē bonæ ualitudinis in
 corpore ciuitatis. Vespasianus apud Philostratū ro
 gat Apollonium thyaneum: quem Antiquitas/ ut di
 Apollo / uinum imo ut deū admirata ē: ut ipsum doceat quæ/
 nius ut deus, cunq; facere bonum principem oporteat: Cui Apol
 lonius in primis precipit diuitias illas esse fugiendas
 quæ ex collatione tributor; a gementibus hominib;
 Aulum proueniunt. Sordidum enim id aurum ē putandū:
 Aurum ex lachry qd' ex lachrymis oritur. Nō queo mihi obtempera
 re: quin hoc in loco cōmemorem documentum salu
 mis sordi berrimum Cyri persarum regis: quod memorat Xer/
 dum, nophon in pædia: quod sine dubio dignissimum est
 memoratu. Scribit. n. luculentus ille scriptor: Cyrū
 inter cæteros fuisse beneficū ac liberalem: adeo ut
 dictitaret se thesauros habere diuitiarū amicos: quos
 Exēplū donationibus diuites opulentosq; efficiebat: qui di
 Cyri libe cere solebat consimilia esse opera pastor; & regum.
 ralitatis Nā sicut pastorem decet prestare ut pecora habeat

læta & succulenta : Ita regem par ē ciues & subditos
facere foelices & opulentos. Huic Cyro regum mu-
nificētissimo dixit olī Cræsus fore: ut imodica do-
nans pauper fieret: Cum posset domi recondere the-
sauros ingentes. Cui Cyrus quantam inquit pecu-
niæ summam putas me in hodiernum potuisse col-
ligere si aurum nulli dono dedissem: Ex quo tempo-
re in imperio sum. Cræsus infinitum quēdam nu-
merum respondit : Tunc Cyrus sibi inquit osten-
dam maiores me pecunias possidere: mitte quempi-
am ex tuis cum nuntio meo: mox conuersus ad Hy-
staspam / I / Hystaspa inqt ad amicos meos: dic indi-
gere me auro : Roga ut mihi suggerant affatim pe-
cuniam: perscribeq; quantū quisq; amicorum mihi
uelit cōtribuere. Iuit ille / petiit: conscripsit / & maio-
rem pecuniæ summā supputauit / q̄ duxerat Cræsus
futuram in thesauris : si eam conseruasset: Vbi hoc
patuit uides ne inquit Cyrus o Cræse mihi thesau-
ros esse: nā dum amicos diuites reddo / hos mihi the-
sauros comparo: & longe quidem fideliores q̄ si ip̄e
domi defodissem. Idem aiebat se pecunias ob id de-
siderare / ut amicis subueniret. Iulianus impera-
tor (auctore Amiano Marcellino) predicabat illud
Alexādi magni: qui interrogatus ubi thesauros ha-
beret : Apud amicos beniuole habere sese respon-
dit. Nonne principes cū talia / aut audiunt / aut legūt
ad libertatem exercendā inflamātur: quæ subditos

D iiii

Iulianus Imperator

Theauri
apd' ami-
cos.

reddit deuotos/fideles/obnoxios:quā imortales effi-
ciuntur:quæ deniq; tanti momenti est:ut possit prin-
ceps obtentu liberalitatis obumbrare crimina tan-
tum non enormia:& hac una laude pensare.

**Hospita-
litas.**

Recte etiam in principe laudatur hospitalitas: ut
pote/ Germana liberalitatis. Est enim ualde deco-
rum: ut inquit Arpinas orator: patere domos homi-
num illustrium illustribus hospitibus. Idq; etiam rei
publicæ est ornamento. Ideoq; domus principum
amplæ esse debent/ & laxitate conspicuæ: cum hospi-
tibus & hominum cuiusq; generis multitudine fre-
quentetur. Ab hac quoq; hospitalitatis laude: di-

**Laus Io.
Bētiuoli.**

laudandus est princeps noster: Cuius edes pulcher-
rime/ magnificentissimeq; patet hospitibus illustrio-
ribus: A quo omnes ferme & minuti reguli/ & maxi-
mi principes istac transeuntes hospitaliter ac comi-
ter accipiuntur. Theophrastus/ Plutarchus/ Emilius

**Cimon
hospitalis-
simis.**

probus: Cæteri / Cimonem atheniensem: ut hospita-
lissimum in suos curiales laudibus ferunt:
qui ita instituisse fert & uillicis imperasse ut omnia p̄-
berentur: quicūq; tribulis in uillā suā diuertisset. Apo-
stolus quoq; precipit/ Episcopos comprimis hospita-
les esse debere: quod & in decretis canonicis .D. xli.
latissime enarratum legas.

Cæterum cum sapientes definiant quattuor uir/

*In principis q. d. virtutes
iustitia
pauca
fortitudo
Temperantia*

tutes: Iustitiam / Prudentiam / Fortitudinem / Tempe-
rantiam. Quarum quadriga alias quoq; secum ue-
hat. Quis nescit eas bono principi studiose enixeq;
colendas? Et ne in presentia sinuosos nimis ac lon-
gos cōmentarios faciam: ut succincius cuncta per-
stringam / & quasi transeunter attingam. Iustus esse
ante omnia princeps debet: & ueluti in statera / atq; i
librili cuncta perpendere? Ius religiose & equabili-
ter dicere / nec digitum quidem transuersum aut un-
guem latū (ut dicitur) a legis præscripto discedere:
nisi quatenus in pœna exigenda mitius agat & mol-
lius. Lex enim ut inquit rectissime Pindarus domi-
na est: quæ uitiorum emendatrix est / cōmendatrixq;
uirtutum: qui legē præesse iubet / uidetur iubere deū
præesse: ut auctor ē Aristoteles. Ministri legum sūt
magistratus uereq; dici potest magistratum legē eē
loquētem: Legem autem mutum magistratum. Illi
uero ciuitati paratum / inquit Plato / interitum uideo
in qua nō lex magistratibus / sed legi magistratus p̄-
sūt. Salutem uero illi / ubi lex magistratib; domina-
cuncta mediussidius bona illi reipublicæ affore cō-
spicio / cuius p̄iceps sincerissim⁹ / iustitiæ cultor exti-
terit: quæ una uirtus omnium ē domina. ut. M. Tul-
lii uerbis utar / & regina uirtutum: sine qua quid sūt
magna regna / ut autumat Austinus / nisi magna la-
trocinia. Interrogatus aliquādo Agesilaus: utra uir-
tus esset melior fortitudo / an iustitia: oppido q̄ scite

Iustus sit
princeps.

Lex dña.

Iustitia re-
gina uir-
tutum.

Dictū
Agesilai.

*ut virtus melior
iustitia nō an
fortitudo*

Dictū da
rii.

Iustitia
oleo com
paratur

Aristides
iustus,

*Aristides
Dicothori.
iustus*

Enigmata pythagora

respondit. οὐδὲν εφη ἀμάρτιασ χρῆζομεν εαυ
παρτεσ ὡμεν Δικαιοι: nihil inqt fortitudine indi
gemus: si iusti oēs sim⁹. Dariū p̄sar̄ regē iustitiæ olī
sacrificātē: dixisse refert Philostratus. O dñā si q̄ es
usquā: q̄bō plane uerbis satis oñdit se iā pridē exor/
tasse iustitiā neq; illā usq; gentiū agnoscere potuisse.

A nobilissimo philosophor̄ dictū ē: οὐτεσ π̄εροσ
οὐτε εωοσ οὐτω θαυμάσιοσ. Q d̄ neq; hesperus
neq; lucifer p̄inde atq; iustitia admirabilis ē. Q uā
eruditi/erudite/graphiceq; oleo op̄arāt: ut. n. oleū it⁹
ingestū obest: foris ifusū p̄dest: sic & iustitia oīs a no
bis circa alios est: magisq; aliis p̄dest q̄ exercitori.

Ob hoc dixit in ethicis Aristoteles Iustitiā uirtutē
eē ad aliū/ex q̄ una uirtute uiri boni appellāt: Ex q̄
Aristides dicceos. i. iustus cognoīatus. Hic Traian⁹
laudibō effert q̄ se legibō subiecerit: Qui abiturus
cōsulatu iurauit se nihil cōtra leges fecisse. Et sane si
cut princeps ē supra ciuitatem: ita leges eē debent su
pra p̄cipē. Symbola illa Pythagoræ & enigmata
itelligat p̄iceps ad se potissimū p̄tinere. Staterā ne
trāsiliat. i. ne p̄tergrediare iustitiā. Coronā minime
carpēdā. i. leges urbiū oferuādas. Per uia publicā ne
ābules. i. ne multor̄ se q̄ris erroīs. Itaq; faciat p̄iceps
iustus q̄ i bonis p̄cipibō gloriosū fuisse accipimus
ut nullius ab eo magistratus ius / nullius auctoritas
minuat / ad p̄torē / ad Iuridicos magistratus / pleraq;
oīa r̄mittat / leges ne oculet: Et iustitia p̄inde ac ad

miniculo firmissimo fulciat: Ad quā cū oēs mortales/tū p̄cipue principes se eē natos itelligāt: quā gr̄aci dicēosynen appellāt q̄si Δικαιου συμεσιϋ. i. iusti intelligētiam/ut interptatur Plato in Cratylo. Atq̄ cū iustitiæ pars sit religio. Cū dei cultus iustitiæ ascribat̄ speciosū haud dubie ē/principē/& esse/& uideri religiosū:reiq; diuinæ cultorē. Religioe.n. uita cōstat. Religioe (ut auctor ē Lactantius) hō p̄stat cæteris aīantib;. Religiois uinculo hoīes deo obstrīgūt ac religāt: unde ip̄a religio nomē credit̄ accepisse: q̄ uis alii aliunde deducāt. Deo oēs hoīes seruitutē debēt: q̄ latria gr̄ace dī. In primis uero p̄cīpes decet dei cultus: quā Theosebiā gr̄aci appellāt. Cultura at̄ dei potissima ē bonitas: Vis (inqt Seneca) deos p̄pitari: bon' esto/satis illos coluit q̄sq; imitat' ē. Caueat p̄iceps: ne illd' quo pei' nihil dici pōt: de se merito dicat: Cōtēptor diuū Mezētius. P̄iceps nō minus hoīez se q̄ hoībo p̄esse meminerit. In pectori p̄cipali cōditū sit illd' Oratianū. Diis te minorē qd' geris ip̄eras. Hic oē p̄cīpiū/huc refer exitū. Religio ī p̄cīpe efficit/ut oēs subditi modestia q̄dā/ & q̄si s̄ctitudie cōtineāt. Illa quoq; religiois ps nec ea qdē minima ē: extruē tēpla/ restituē delubra uetustate labētia. In laudē Augusti dictū ē. Tēploꝝ positor. tēploꝝ sancte ip̄ositor. Sciat tñ p̄iceps deos nō tā adorat̄is erogatiōe q̄ sanctitate letari: q̄ purā mētē q̄ aurum mallunt. Hinc Alexander Romanus impe/

Religio ī
principe.

Latria
Theose-
bia.

rator auri ne gutulam quidem / aut bracteolam in
templis posuit. Susurrans illud Persianum. In san-
cto quid facit aurum. Ego uero censeo principem
& mente / & manu erga deos munificum esse oportere: Qui & si nullius rei indigi sunt / tamen uolunt principes beneficiorum / nec imemores / nec ingratos existere.

Prudētia
i principe

Phronesis i prudentia.

Quid dicam principem prudentem esse debere: & cuncta solerti ratione ppendere: Cum prudentiæ inter uirtutes principatum Plato det libro secundo de legibus. Cum dicat Solomon. Fructum prudentiæ meliorem esse auro / & lapide precioso: Cum Socrates afferat nullam uirtutem esse sine prudentia: quæ græco uocabulo phronesis nominatur. Anaxagorā & Thalem / aliosq; id genus homines sapientes esse dicunt / prudentes negant. Impossibile est inquit Aristoteles prudentem esse quēpiam / nisi sit bonus. Sit igitur princeps non solum ipse peditus prudentia uerum etiam consiliarios prudentes habeat: quibus bene consulentibus credere possit. Nemo enim per se unquā solus ita sapit: Nemo ita circumspectus ac sagax: Nemo ita linceus est / ut non aliquando labet atq; cecutiat: q; si genuina quādam excellētisq; prudentia pedit? princeps aliquē repiat: ut alieno consilio nō egeat tū id faciat qd summi nauium gubernatores: q; i magnis tepestatibus a uectoribus admoneri nō recusant. Consilium bonū / ut inquit uerissime Marcus Varro &

Cōsiliarii
prudētes.

ei qui consulit & qui consulitur bonum habendum
 est: sicut ecōtrario. Malum cōsiliū consultori pessi-
 mum ē: qui uersus puerbialis de græco illo Hesio/
 di uersu expressus uidetur • ΗΔΕ ΚΑΚΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩ
 ΒΟΥΛΕΥΣΑΜΤΙ ΚΑΚΙΣΤΗ. i. consultum male/ consul-
 tori pessima res ē. Amicum fidelem/ uitæ medica-
 mentū esse p̄didit Solomon. Quod si sancti & ue-
 nerabiles cōsiliarii/ nō malitiosi neq; furaces p̄cipi
 cōtigerint: cuncta salubriter/ s̄acte/ innocēter admi-
 nistrabuntur: Cum talibus princeps omnia cōmu-
 nicabit talium saluberrimis cōsiliis libens obseque-
 tur. Facietq; quod. M. Antoninus imperator: cuius
 memorabilis ē illa sentētia: Aequius ē ut ego tot cō-
 siliū amicorū sequar: q̄ ut tot tales amici meā uniu-
 uoluntatem sequantur. Et sane / sicuti proditum ē a
 scriptoribus idoneis: Melior est res publica: & prope-
 tutior: in qua princeps malus est: ea: in qua sunt ami-
 ci principis mali: Siquidē unus malus pōt a plurib;
 bonis corrigi. Multi autem mali nō possunt ab uno
 quāuis bono ulla ratione superari. Id qd̄ Homulius
 quōdam Traiano impatori dixisse memorat̄. Sed
 sæpenumero: qd̄ dolenter dicendū est: euenit/ ut san-
 ctus/ cautus/ optimus princeps/ uendat̄ / circumscriba-
 turq; ab ip̄obis consiliatorib;: q̄ excubare sese simu-
 lantes in negotiis principalib; clanculū cuncta puer-
 tunt: Et cupiditate priuati emolumentū rectū p̄uari-
 cantes fumū p̄cio uenditāt: ut prisca dicebant: digni

Cōsiliū
 malū/ Cō-
 sultori
 pessimū

Snia An-
 tonini
 memora-
 bilis.

Thurinus

Fumo pu
nitur q fu
mū uen/
didit

Contra
adulato
res,

prorsus: qui fumo ipsi puniantur: sicut olim Thuri
 nus ab Alexandro romano imperatore punitus est:
 Precone dicente. Fumo punitur qui fumum uendi
 dit. Cæterum sicut fidi cōsiliarii & prudentes audi
 endi sunt: Ita assentatores/adulatoresq; explodendi
 qui ad uoluptatem loquuntur omnia/nihil ad ueri
 tatē. Prestat inq; Antisthenes/In coruos q̄ in assen
 tatores incidere: quippe illi mortuos/isti uiuos deuo
 rant. Et sane adulatio prout clarissimi scriptorum p
 diderunt res est seruilis ac pernitiōsa: In aula princi
 pum prope peculiariter gliscens uigensq; : perpetuū
 ut inquit Curtius regum malum: quorum opes sæ
 pius assētatio q̄ hostis euertit. Quo circa etiam atq;
 etiam caueant principes: ne aures assentatoribus pa
 tulas prebeant/neq; se adulari sinant. Multi enim
 gnatorum similes: qui gloriosum militem infatuent
 Verba adulatorum mollia feriunt interiora uentris.
 Adulator Quippe adulator blādus inimicus eē credit. Lau
 blādus dat Mamertinus Iulianum imperatorem q; aduer
 inimicus. sus omnes assentatorum illecebras captiōesq; mu
 Venena nitus eēt: quodq; ei a fucatis adulantū uenenis peri
 adulatiū. culum nullum foret. Augustum quoq; Cæsarem ex
 eo celebrant: quod adulationes indecoras rep̄sserit:
 de quo nō minus uere q̄ scite dixit Oratius. Cui ma
 le si palpei recalcitrat undiq; tutus. Meminisse hoc
 in loco par est. id qd' Pescenius niger dixisse quon
 dam memoratur: Nā cum quidā illi imperatori iā

Assentatores
adulatoresq;
exploduntur

facto panegyricum recitare uellet dixisse fertur uer-
bum hoc dignum scitu relatuq;. Scribe laudes Ma-
rii: uel Hanibalis: uel alicuius ducis optime functi.
Et dic quid ille fecerit ut nos imitemur. Nā uiuētes
laudare irrisio ē: maxime principes: a quibus sperat̃
q̃ timēt: qui p̃stare publice possunt. q̃ p̃nt necare: q̃
p̃scribere. Sed cū naturam uel bonam fortuna ple-
rumq; corrumpat: Accidit frequēter: ut p̃cipes ma-
gniloquētia adulatorū sufflati uera credant oīa esse
quæ de se ipsis audiunt p̃dicari. Tūc Cris̃tae consur-
gunt. Et ut inq̃t satyrographus: Nihil est qd̃ credere
de se non possit: cum laudat̃ dis æqua potestas: tūc
adulatorib; arridēt: ac blandiunt̃: seueris/ignarisq;
blādiēdi p̃sus infesti. Sic olim Cræsus Solonē ex-
pulsit p̃cipitē: q̃a blādiri nesciebat. Sic Dionysi⁹ phi-
loxeno acriter succēssit/ minime assētāti. Infatuat ni-
mirū hæc adulatio uitioꝝ altrix & ueluti gāgrena ser-
pens latissime itra limina potētioꝝ: & hæc hæctenus.

Præterea q̃s nescit principē fortitudine q̃si muro
septū ac uallatū eē debere: ut aīo subnixo errectoq;
ī perterritus/īpauidus/ extrilidus cūcta regat ac mo-
deret̃: nec terriculis uanis concuciat̃: nec muscas (ut
aiunt) uolitātes pertimescat. Propria est uiroꝝ forti-
tudo: quæ ex uirtutib; una/ peculiari quasi noīe uir-
tus nuncupatur. Est enim ex uiro uirtus appel-
lata: perinde ac uirum fortitudo maxime deceat.
ut auctor est Marcus Tullius. Andria apud græ-

Dictū pe-
sceni.

Viuetes
laudare
irrisio.

Solō ex-
plosus.
Adulatio
ut gāgre-
na.

Fortitu-
do ī prin-
cipe.

Andria

Versus
homeri
optimus.

cos nominatur: quasi uirilitas: quãq̃ Plato etymon
atq; interptamētū aliunde deducat. Homerus duas
regis uirtutes ueluti præcipuas pbat: iustitiã. s. & for
titudinem: Cum sic iquit: Ille bonus puginator erat
Dux optimus idem: quem uersum Alexander ma
gnus adeo adamabat: ut eum censeret omnibus aliis
uersibus homericis anteponendum. Inter fortitudi
nis partes exigimus ut princeps non minus sit rei mi
litaris q̃ ciuilibus administrationis gnarus consultusq;:
nec minus bellica laude q̃ urbica præpollens. Hic
locus me submonebat: ut de re militari: & de impe
ratoriis uirtutibus nõ nihil differerem. Verum hac
ad presens narratione supersedendum: Cũ aliquot
ab hinc annos totum id negotium luculenta opinor
disertatione affatim explicauerim. Caterum cũ alia
fortitudo in milite: alia in duce reqrat: Cum sit alia
animi: alia corporis fortitudo: tempestiuum erat hic
quoq; pauca q̃dam inserere: facientia ad robur cor
poris agendum & bonã habitudinẽ custodiendã: qđ
imprimis prestat gymnastica exercitatio: qua cũcta
conualescunt: Quia mēbra corporis fiunt uiridiora
uegetioraq;. Scitũ. n. illd̃ ē: Ad bonã ualitudinẽ pl̃
exercitationẽ pdesse q̃ medicos: Sed sup hac quoq;
pte i libello d' foelicitate differui: Opinor satis diligẽ
ter ex doctria medicor; philosophor; q;. Ver; ut qđri
ga uirtutũ tota curriculũ suũ cõficiat. Quis ificiat.
qs abnuat: p̃cipẽ tempatũ ac cõtinẽtẽ eẽ oportere.

*Fortitudo Animi
Fortitudo Corporis*

Aligra y robur corporis

Gymna
stica exer
citatio .

*Temperantia in
principi*

Et cum temperantia: quā σωφροσύνη græci uocāt
quasi prudētiae conseruationē: quæ frugalitas quoq;
dici pōt: sit rationis ī libidinē/ atq; in alios nō rectos
appetitus/ dominatio. Quid in principe p̄clarius eē
pōt q̄ in maxima peccandi licentia nō peccare: frena
re libidines/ coercere appetitiones exultantes. Sci
pio africanus apud Liviū. Nō alia inqt uirtute æque
atq; temperātia & cōtinētia libidinū gloriatus fuerī.
Alexander magnus arbitrabat̄ non minus opus rei
gium eē se ipsū uincere q̄ hostes edomare: q̄ cū di
lectā sibi ex pellicibus suis p̄cipue noīe Cāpaspen
nudā pingi ob admirationē formæ ab apelle iussis
set: Cūq; eū pari captū amore sensisset dono dedit
eā. Magnus aīo maior īperio sui: nec minor hoc fa
cto q̄ uictoria aliq;: qppe (ut Plinii uerbis utar) se ui
cit: nec thoz tātū suū / sed et affectū donauit artificis:
ne dilectæ qdē respectu motus: ut quæ mō regis fuī
set/ mō p̄ictoris esset. Q uē magis admiraberis (inqt
Seneca) q̄ qui impat sibi: q̄ qui se habet ī ptate. Gen
tes facilius ē barbaras ipatientesq; alienis arbitrii re
gere q̄ aīum suū cōtinerē & tradere sibi. Verū nequaq;
satis ē ipsū principē oculos/ manus/ uentrē/ & q̄ infra
uentrē sunt continere/ ac moderari: Sed ei circūspici
endū quoq; ē / ut ministros oēs habeat cōtinentes/ ac
moderatos. Sæpe. n. princeps optimus/ tempatisi
musq; infamat̄ ob improbos/ ac neq; ministros.
Habeat itaq; princeps comptos exploratosq; mores

E

Sofrosyne. i. temperantia

Frugalitas

Scipio Africanus

Cōtinen
tia Alexā
dri.

Machabos 21uo

dispensatorum / scribarum / cubiculariorum: aliorumque
in aula principali ministratum: nam ut inquit epigram-
matista: principis est uirtus maxima nosse suos quos
nouerit egregie fideles: his res obeundas committere re-
ctissime potest. Sed Plerumque in aulico famulatio / superbi-
furaces / iactantuli conspiciunt / qui sese ob hoc quia princi-
pi seruiunt dominari ciuibus iure arbitrantur: Qui sui
commodi causa perperam plerumque moluntur: qui supercilio-
so fastu tumentes uideri uolunt se apud principem suum
multum posse ut non minus uere quam deceter dixerit saty-
rographus: Maxima quaeque domus seruis est plena super-
bis. Et sane plerumque principes extiterunt: qui cum essent ciuium
domini / famulorum erant serui: horum consiliis horum nutu
regebant / propter hos audiebant / propter hos loquebantur. Tale fuisse
se Claudium Caesarem tradunt. Cui non amor / non odium
inerant nisi indita & iussa: qui famulicium mancipat⁹
ac addictus non principem se sed ministrum egit: cuius
libertus polybius inter duos saepe consules ambulabat
seruiebat. Econtrario Hadrianus iure laudatur: qui cum
quodam tempore seruum suum inter duos senatores ambulare
uidisset / misit qui ei colaphum icuteret: & diceret / noli in-
ter eos ambulare: quorum esse adhuc potes seruus. Coer-
ceat ergo princeps ac regat aulicam familiam / ita ut no-
uerint se famulos esse non dominos: ut sciant sibi fru-
galiter / abstinenter / innocenter esse uiuendum.
Sit ipsum principis sigillum anulusque signatorius non
minister alienae libidinis: sed testis uoluntatis princi-

Claudius Caesar

Pulchre in
seruum ha-
drianus

Polybius sumus

palis: nec eo scribæ ad priuatū (ut plerūq; fit) com-
pendium abutantur. Deniq; omnibus cognitum ex-
ploratumq; sit/ principi neqtias/ fraudes/ rapinas suo-
rum displicere: Eumq; talibus inimicissimum si id
cognouerit futurum. Ipse uero princeps nihil per im-
potentiam: nihil per ⁱⁿiustitiam/ nihil per crudelitatem
nihil per auaritiam agat/ non odio/ non gratia/ nō pe-
cunia a uia recta transuersus deducatur/ nihil per af-
fectum iracundiæ impotentissimum furenter decer-
nat: sed ratione ueluti domina/ ducatur: Cūctatione
ac consilii gubernatione cuncta perpendens: Nam
ut inquit Claudianus. Diis proximus ille ē quē ra-
tio non ira mouet. Habeant principes saluberrimū
illud Athenodori documentum in penitissimis pre-
cordiis reconditum: qui petito ab Augusto cōmeatu
iam iam discessurus. Cum ira (iquit) o cæsar te cepe-
rit nihil prius/ neq; dixeris/ neq; feceris q̄ ipsas uigin-
tiquattuor elementarias litteras tecum ipse percur-
reris. Tunc Augustus eo manu apprehēso/ adhuc in-
quit tua mihi presentia opus est: Eumq; penes se re-
tinuit. Audite quæso uersus nō minus frequēti assi-
duoq; memoratu dignos q̄ philosophorū decreta do-
cumētaq;. Tu licet extremos late dominere p̄ indos.
Te medus/ Te mollis arabs/ Te ferēs adorent: Si me-
tuis/ si praua cupis/ si duceris ira: Seruitii patiere iu-
gum: Tolerabis iniquas interius leges: tunc omnia
iure tenebis: cum poteris rex esse tui.

Jo princeps

Nihil p̄
iracundiā
Preceptū
Atheno-
dori salu-
tare.

*oculus pulcherrimi
diuini principibus*

*Quis princeps sit plus legibus
in panem quod dicitur non
quod licet*

Cæterū quis princeps legibus solutus eē dicat: quō
uis de principe dictū sit: si libet/ licet: An nescis prin
cipē legē dare nō accipere: Tamen bonus princeps nō
tā quod liceat sibi spectabit: quā quod deceat: nec. n. quod quōque
pōt id ei licet: nec si nō obstat/ propterea ei pmittit. Si

Licere quod

quod licere id dicimus: ut docet. M. Tullius in philip
picis: Quod dicitur legibus/ quod more maiorū institutisq; cōce
dit. Platonis sententia ē: Quod uales in repu. principes sint/ ta
les reliquos solere eē ciues. Vita principis (ut Plinii
panegyristæ uerbis utar) censura ē/ eaq; ppetua: Ad
hāc dirigimur/ ad hāc cōuertimur: nec tā imperio nob
opus ē/ quā exēplo: proinde fit ut pnitiosius de repub.
mereant uitiosi principes: quod nō solū uitia cōcipiūt
ip̄i/ sed ea ifundunt in ciuitatē: neq; solū obsunt/ quō il
li ipsi corrūpunt/ sed et quō corrūpunt: plusq; exēplo
quā peccato nocent: nā quāto quōque maior ē: tāto eius di
cta/ factaq; sunt cōspectiora illustrioraq; Et ut inqt

Vita prin
cipis exē
plar. *omnium
dicitur*

in uita

Satyrographus: Oē aī uitium tāto cōspectius in se
crimen habet: Quāto quōque peccat maior habet. Prin
cipi ergo quō in conspectu mortaliū uiuūt: in quē oculi
omniū conuiciunt/ cuius in clarissima luce uersantis
nullū obscurū pōt/ nec dictū esse/ nec factū/ Circūspe
ctus/ cautius/ sanctius uiuendū est: ut eius uita pspe
culo sit contemplantibus: Et pfecto non parū multa
priuatis pmittunt quā minime principē deceāt: imo quā
principem dehonestēt ac iddecorēt: In quā sententiam ē illud
ab Ouidio in cōsolatiōe ad Liviā decenter pditum.

Non eadem uulguſq; decent & lumina rerum.

Eſt qđ ꝑcipuum debeat iſta domus.

Ad te oculos aureſq; trahis: tua facta notamus.

Nec uox miſſa poteſt principis ore tegi.

Concinit ſubſcribitq; Naſonis carmini luculēta
illa Claudiani & memoratu/ac ſcitu digna ſentētia:

Hoc te preterea crebro ſermone monebo.

Vt te totius medio telluris in orbe

Viuerē cognoscas: cunctis tua gentibus eſſe

Facta palam: nec poſſe dari regalibus uſquā

Secretum uitiiſ: nam lux altiſſima fati

Ocultum nil eſſe ſinit: latebraſq; per omnes

Intrat: & abſtruſos explorat fama reſſus.

Apoſtoluſ Pauluſ i epistoſa ad Titū: & altera ad

Timotheū ꝑcipiēſ qđ moribꝫ episcopuſ ꝑdituſ eē

debeat. Oportet inqꝫ episcopū ſine crimine eē/nō ſu

ꝑbū/nō iracūndū/nō uinolentū/nō ꝑcuſſorē/nō tur

ꝑiſ lucri cupidū: ſed hoſpitalē/benignū/prudētem/

ſobriū. Quis nō uidet hęc apoſtolica documenta

fere oīa ꝑfecto ꝑncipi cōuenire/& i illo quē effingi

muſ ꝑncipe deſiderari. Quæ ſingula ſi minuta

tim/& ut ita dicā fruſtillatim ꝑcēſere uelim/dieſ me

deficiet. Egdē iā uereor ne hęc nauſeoſa & mole

ſt aſuerint cōpluſculiſ audiētū. Quo circa faciā qđ

bonuſ impator. Iam canā receptuū/& iſtar nauſici

gubernatoriſ uela complicabo:& remiſ i portū feſti

nanter excūrrā. Scio plura dici potuiſſe ob materiæ

Ouidiuſ
ad Liuiā.

Verſuſ
claudiani

Eadē ꝑri
cipi quæ
epiſcipo

Modus

Conclusio

Amor
munimē/
tū firmis/
simum.
Adaman
tina uin/
cula.
Oculus
regis.

largitatē: quæ ppe ifinita ē: quæ quāto plura dixeris
tāto dicturiēti plura suppeditat: Sed utilissim^o oīb^o
ī reb^o ē mod^o: & habenas p̄ssisse q̄ laxasse plerūq; sa
lubrius. Diximus haētenus de triplici forma admi
nistrādæ reipu. Percēsuim^o illa fere oīa: q̄ ī principe
optimo absolutissimoq; exigant^r. Qui si talis uspiā
gentiū fuerit reipus: merito quattuor illa cognomē/
ta merebit^r idipisci: ut. s. Pius/ Magnus P̄iā p̄. Op
tim^o/ ab oīb^o appellet^r. Talē oīs populus delicias su/
as eē dicet: Sicut oli roman^o populus Gordianū ap/
pellauit. Talē cūcti amabūt ut parētē: uenerabūt ut
deū: Sub talis īperio uiuēt q̄ beatissimi: Talis carita/
te ciuiū septus erit: quæ arx inaccessa ē: & inexpugna
bile munimentū. Melius. n. tutet^r p̄cipē amor ciuiū
q̄ ferrū lateronū: nā ut inqt uerissime Claudianus.
Non sic excubiā: Nō circūstātia pila: q̄ tutat^r amor.
Non sunt/ nō sunt adamātina uincula illa: quæ Dio
nysius tyrānus dicitabat/ metus/ Violētia/ Classis/
presidiū decem milliū armatorū. Sed beniuolentia/
gratia/ bonitas/ innocētia. Da principē talē qualē li
bellus iste describit: huic affatim p̄sto erūt/ qui oculi
regū: q̄ aures principū apud ueteres dicebant^r: & cū
iucūdissimū sit ī rebus humanis amari & amare/ hic
amabit^r & amabit mutuis affectib^o. Hic deniq; cun
ctos habebit/ deuotos/ fideles/ obnoxios nec minus
de uita p̄cipis/ q̄ de suamet ipsoꝝ incolumitate sol
licitos. Veg. n. uero cum difficillimū sit/ & oppido q̄

arduū inueniri p̄cipem talem / ex oīb̄ his: quæ retulimus compactum & quasi conglutinatum. Merito dixit Dioclitianus imperator. Nihil esse difficilius q̄ bene imperare. Et a scurra nescio quo bene dictum est. In uno annulo bonos principes posse perscribi. Quis est enim tam irreprehensibilis princeps qui nō quasi in pulchro corpore aut neuum aut uerucam habeat? Videor facturus opere precium: si hodiernam hanc enarrationem uersibus clusero: a poeta luculento graphice: & concinniter factis ad principem intuendum: quos scribi debere cēsemus pro foribus omnium edium principalium: quos habere principes cordi & memoriæ saluberrimum puto. Versus autem de quibus loquor: qui didascalici & instar p̄treptici probantur: hii sunt.

Tu ciuem patremq; geras: tu consule cunctis
Nec tibi / nec tua te moueant / sed publica uota .
In cōmune iubes siquid censesq; tenendum
Primus iussa subi: tunc obseruantior æqui
Fit populus: nec ferre uetat / cū uiderit ipsum
Auctorem parere sibi: componitur orbis
Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus
Humanos edicta ualent q̄ uita regentis .
Mobile mutatur semper cum principe uulgus.

Superat ut oñderem⁹ i romano ip̄erio hos cæ oēs
status: de q̄b̄ añ dictū est extitisse. Q̄ d̄ ut sūmati &
q̄si trāseūter attingā. A Platōe philosophiaq; didici

In annulo
boni
principes

Claudia
ni uersus
memorabi
les.

Virtus
fortuna

Cæsares
tanq̄ filii.

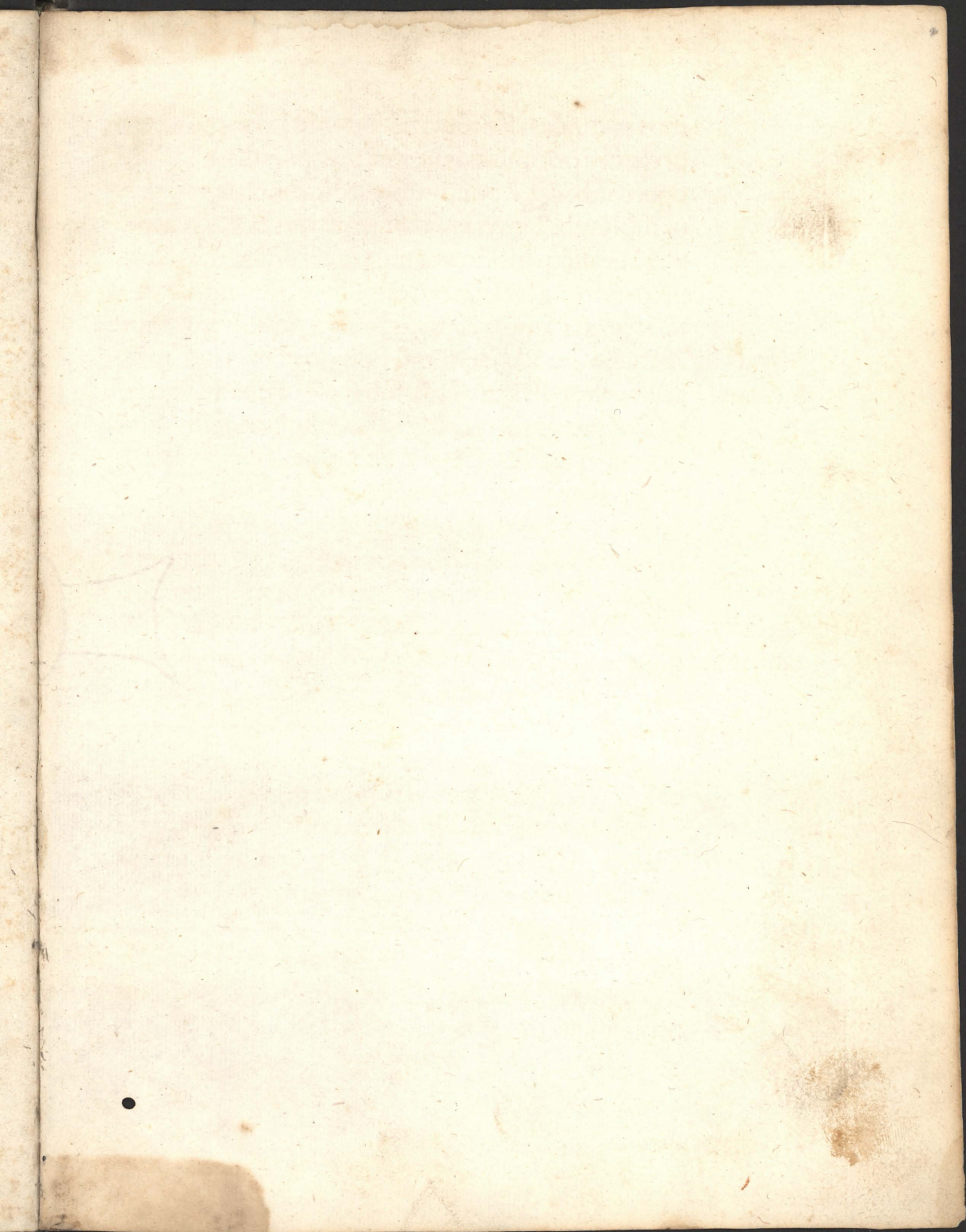
mus naturales esse cōuersiōes quasdā rex publicæ
ut eæ tū a p̄cipibus tenerent : tū a populis / aliqñ ab
optimatibꝫ: Q̄ d̄ potissimū accidit romanæ reipu. q̄
ut sublimibꝫ ī clementis augeret uirtus & fortuna
plerūq; alioq; dissidentes mutuo cōcordiæ nexu con
uenerūt: & ita factū est: ut populus Romanus uirtu /
te / ac fortūa simul suffragātibꝫ (Virtus. n. sine fortūa
māca ē & mutila) ad sūmū fastigiū puenerit. Cuius
p̄ria ætas & q̄si icunabula sub septē regibꝫ ānos p̄pe
ccl. fuerūt. Dem ætatē īgressus adultā mō sub Ari
stocratico. mō sub Democratico statu / uires exercuit
& lacertos mouit p̄ annos circiter. cccc. Tādē post gē
tiū / nationū / regū ceruices opp̄ssas. post subactā diu /
tinis bellis maximā orbis terræ partē: Vrbs uenera
bilis Cæsari bꝫ tāq; liberis suis regēda p̄monii hoc
ē īperii romani iura p̄misit. De qbꝫ Suctonius Tran
quillus unus oīum op̄positissime diligētissimeq; cōscri
bit: Cuius libros multiuiga: nec triuiali eruditiōe p̄
gnātes scaturietesq; una cū cōmētariis nr̄is hoc āno
enarrabimus: dabimusq; operā / ut edulia nr̄a nouis
cōdimētis cōdita / faciāt ad stomachū: sintq; citra nau
seā & facietatē. Trāq; llo copulabit̄ Oratius Flaccus
Cuius sermōes nō minus frugiferi q̄ uoluptifici fu
turi sūt animis auribusq; auditorꝫ purgatoribꝫ.

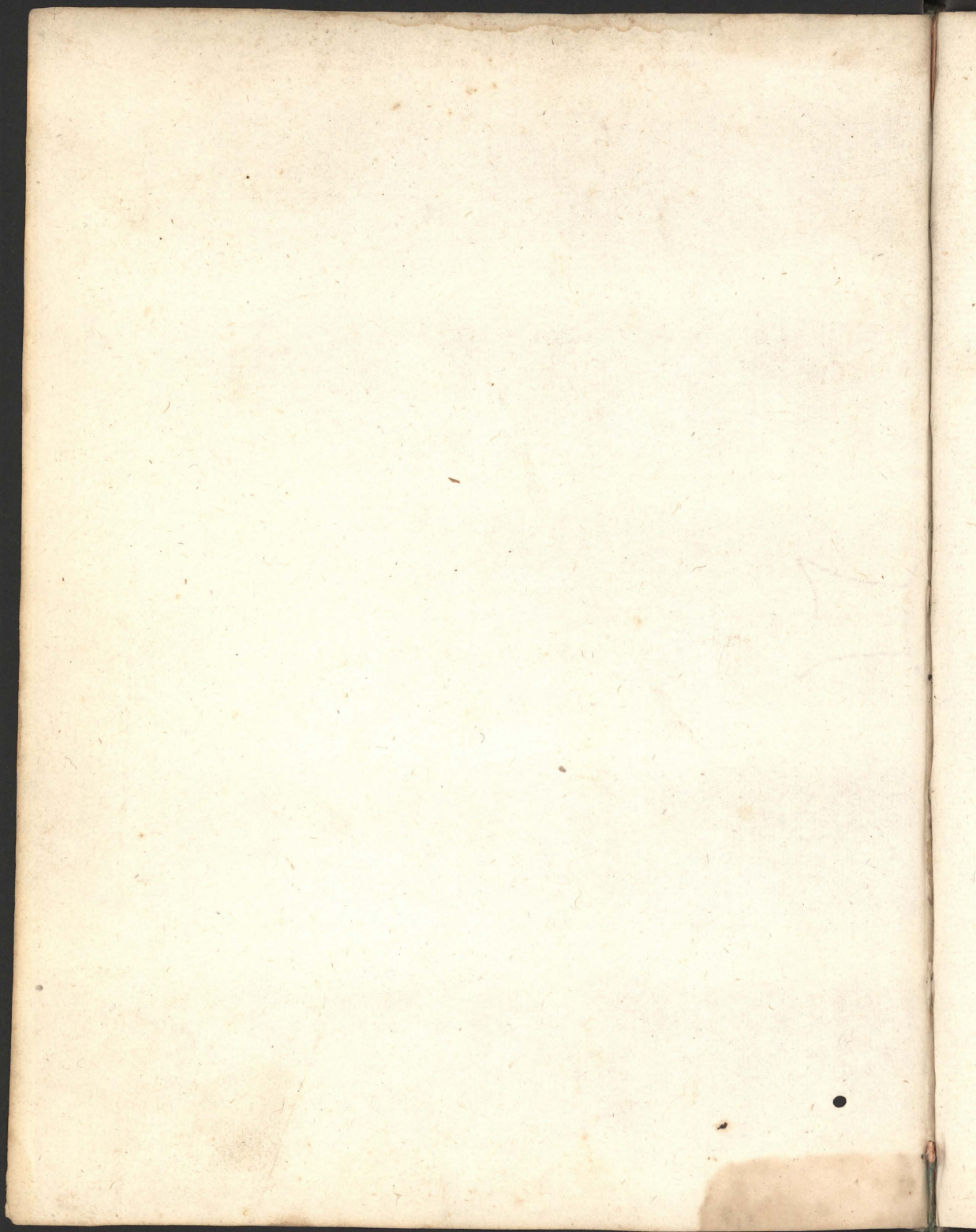
τελος.

Impressum Bononiæ p̄ Bñdictū Hectoris bon. an
no dñi. M. III D. Eid. Dembr. Io. Bentiuolo fœli
citer regnante .

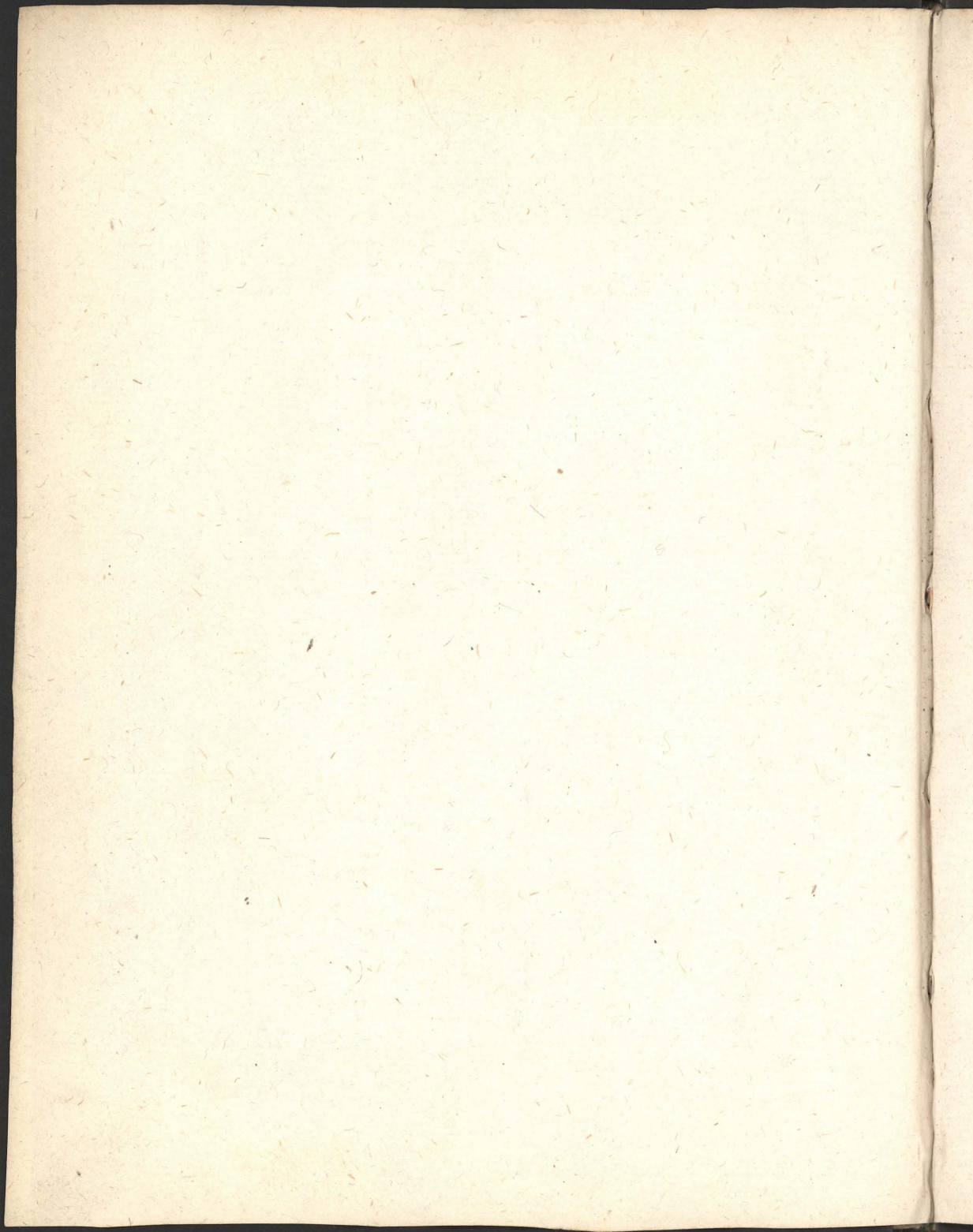

XV, 54

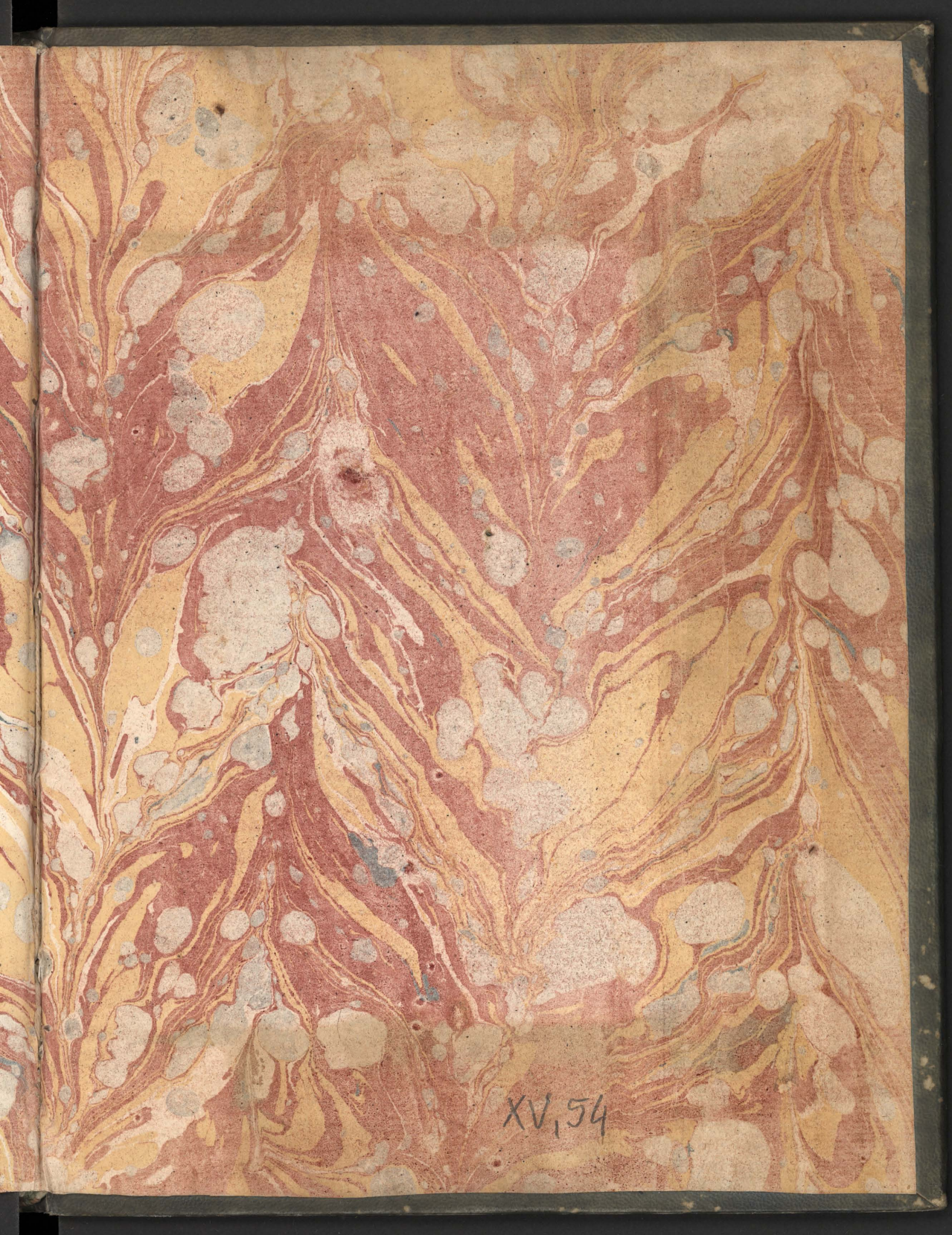

XV, 54

22.000

XV, 54

Biblioteka im. Zielińskich
Tow. Nauk. Płockiego

XV, 54

BERO
OPUS

BONO
1497